МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської мови

"Формування англомовної граматичної компетентності учнів ЗЗСО засобами інформаційно-комунікаційних технологій"

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:
студентка 2 курсу, 207М групи
Фодчук Тетяна Василівна

Керівник:
к.ф.н., доцент **Лопатюк Н. І.**

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол №_____від_____2025 р.
Зав. кафедрою _____доц. Соловйова О.В

Чернівці – 2025

АНОТАЦІЯ

ФОДЧУК, Тетяна. 2025. Формування англомовної граматичної компетентності учнів ЗЗСО засобами інформаційно-комунікаційних технологій. [Магістерська робота]. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Факультет іноземних мов. Кафедра англійської мови. Чернівці: ЧНУ. 2025.93 с.

У роботі досліджено формування англомовної граматичної компетентності учнів 10 класу ЗЗСО з використанням ІКТ. Проведено пробне навчання у двох групах із Kahoot, Quizlet, LearningApps і Padlet. Матеріалом стали результати тестів, анкетування та спостережень. Результати підтверджують ефективність ІКТ у підвищенні точності граматики, автоматизації навичок і мотивації учнів, що може застосовуватись у практиці викладання англійської.

Ключові слова: граматична компетентність, ІКТ, інтерактивні технології, англійська мова, цифрові платформи.

ABSTRACT

FODCHUK, Tetiana. 2025. Formation of English Grammatical Competence of Secondary School Students through the use of Information and Communication Technologies. [Master thesis]. – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Faculty of Foreign Languages. Department of English. Chernivtsi: ChNU. 2025. 93 p.

The thesis examines the development of English grammar competence in 10th-grade students using ICT. Trial teaching was conducted in two groups with Kahoot, Quizlet, LearningApps, and Padlet. Study materials included test results, surveys, and pedagogical observations. Results confirm ICT's effectiveness in enhancing grammar accuracy, skill automation, and student motivation, which can be applied in English teaching practice.

Key words: grammatical competence, ICT, interactive technologies, the English language, digital platforms.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Т.В.Фодчук
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП…….6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ……...8
1.1. Поняття та структура англомовної граматичної компетентності…….....…9
1.2 . Психолого-вікові особливості старшокласників.....15
1.3. Особливості викладання англійської мови згідно Державного Стандарту.....17
1.4. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні іноземних мов ..... ……..…19
1.5.Аналіз сучасних інформаційно-комунікаційних технологій -інструментів для навчання граматики…..…….....…….21
Висновки до розділу 1……..30
РОЗДІЛ 2. ПРОБНЕ НАВЧАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ЇХНЬОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ…….....……31
2.1. Організація та етапи пробного навчання……..32
2.2. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі пробного навчання ……..……..……..37
2.3. Аналіз результатів пробного навчання та їх інтерпретація…….44
Висновки до розділу 2……...……47
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАНННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ……..…..……49
3.1. Стратегії інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес……..…50
3.2. Розробка та апробація навчальних матеріалів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій ……...……..52
3.3. Перспективи подальшого пробного навчання та впровадження інформаційно- комунікаційних технологій у вивчення англійської граматики……..….....…58
Висновки до розділу 3……..60
ВИСНОВКИ……...……62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…..……...……64
ДОДАТКИ……..……72

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГК – граматична компетентність

АГК – англомовна граматична компетентність

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ВСТУП

Актуальність пробного навчання. На сьогоднішній день важливо інтегрувати сучасні технології та технічні засоби в освітній процес. Стан освітньої системи, зокрема в умовах карантину та дистанційного навчання, вимагає від педагогів постійного оновлення методів подачі навчального матеріалу. Оскільки інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) активно розвиваються, і студенти краще сприймають матеріал, що супроводжується яскравими візуальними елементами та високою наочністю, ці технології можуть бути ефективно впроваджені в уроки іноземних мов. Використання ІКТ дозволяє значно організувати навчальний процес: можливість синхронного та асинхронного навчання, підготовка матеріалів для самостійного вивчення, а також автоматизована перевірка завдань. Для вивчення англійської мови важливо зосередитися на розвитку англомовної граматичної компетентності (АГК), зокрема серед учнів випускних класів, оскільки вони планують продовжити навчання або розпочати кар'єру, де знання іноземної мови є необхідністю. Тому пробне навчання застосування ІКТ для формування АГК в учнів 10 класу є надзвичайно актуальним.

Об'єкт пробного навчання – процес формування англомовної граматичної компетентності в учнів закладів загальної середньої освіти.

Предмет пробного навчання методика формування англомовної граматичної компетентності в учнів 10 класу за допомогою ІКТ.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичної методики формування англомовної граматичної компетентності в учнів 10 класу за допомогою ІКТ.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

1. Визначити поняття англомовної граматичної компетентності в учнів 10 класу.
2. Охарактеризувати психологічні та вікові особливості учнів старших класів.

3. Аналізувати поняття ІКТ та їх методичний потенціал для формування АГК.

4. Оцінити типи ІКТ як інструменти для розвитку АГК в учнів 10 класу.

5. Визначити принципи відбору навчального матеріалу для формування АГК учнів.

6. Уточнити етапи формування АГК учнів з використанням ІКТ.

7. Розробити систему вправ для формування АГК за допомогою ІКТ.

8. Провести пробне навчання ефективності застосування ІКТ для формування АГК в учнів 10 класу.

Гіпотеза пробного навчання ґрунтується на припущенні, що використання ІКТ, дотримання етапів формування АГК та забезпечення навчального процесу спеціально розробленими вправами дозволить значно підвищити ефективність навчання англійської мови в учнів 10 класу.

Методи пробного навчання включають теоретичні методи, такі як аналіз, синтез, узагальнення для систематизації наукових джерел, а також емпіричні методи, зокрема спостереження і методичний пробне навчання, для перевірки гіпотези пробного навчання.

Наукова новизна полягає у розробці методики формування АГК в учнів 10 класу з використанням ІКТ.

Теоретична значущість це систематизація теоретичних аспектів формування АГК та інтеграції ІКТ в навчальний процес.

Практична цінність визначається відбором відповідного навчального матеріалу, набором вправ та методичними рекомендаціями для формування АГК за допомогою ІКТ.

Апробація результатів пробного навчання проводилося через публікацію статті ”Еволюція англійської мови в епоху цифровізації” у збірнику ”Магістерські студії” № 6 Випуск, 2025 року Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича [52].

Структура роботи включає вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1.0. Вступні зауваження

У цьому підрозділі розглядаються ключові теоретичні аспекти формування англомовної граматичної компетентності. Зокрема, аналізуються сучасні підходи до визначення цього поняття, його структура, а також особливості засвоєння граматичних правил у процесі навчання іноземної мови.

Основні питання, що висвітлюються:

- Визначення граматичної компетентності як складової комунікативної компетентності.
- Основні підходи до формування граматичних навичок у мовленнєвій діяльності.
- Вплив когнітивних, вікових і психологічних факторів на розвиток граматичної компетентності.
- Використання сучасних технологій для покращення засвоєння граматичних конструкцій.

Основні підходи до формування граматичних навичок у мовленнєвій діяльності. Існують різні підходи до формування граматичних навичок, серед яких можна виділити два основні: традиційний (теоретичний) і комунікативний. Традиційний підхід акцентує увагу на детальному вивченні граматичних правил, що дає учневі чітке уявлення про те, як повинна будуватися правильна структура речень. Однак цей підхід інколи не враховує практичну значущість мовлення в реальних ситуаціях. Вплив когнітивних, вікових і психологічних факторів на розвиток граматичної компетентності. На розвиток граматичної компетентності значною мірою впливають когнітивні та психологічні фактори. Когнітивний розвиток, зокрема здатність до абстрактного мислення, дозволяє дитині чи дорослому осягати складні граматичні конструкції. Вік також має значення: молодші учні швидше засвоюють базові граматичні правила завдяки високій

пластичності мозку, тоді як старші учні можуть зіштовхнутися з труднощами у сприйнятті нових конструкцій через збереження звичних мовленнєвих схем.

1.1. Поняття та структура англомовної граматичної компетентності

Граматична компетенція є однією з ключових складових мовленнєвих навичок, що охоплює знання та вміння правильно використовувати граматичні структури мови. Компетентнісний підхід, своєю чергою, передбачає навчання, спрямоване на формування мовленнєвих умінь, акцентуючи увагу на особистісно орієнтованому та мовному розвитку учня. У цьому контексті розглядається значення та роль компетентнісного підходу у формуванні граматичної компетенції. Він є фундаментом сучасного мовного навчання, адже спрямований на те, щоб учень міг ефективно застосовувати мову в реальних комунікаційних ситуаціях. Основна мета компетентнісного підходу полягає в розвитку мовної компетенції, яка включає граматичну, лексичну, фонетичну компетенції, а також уміння створювати мовленнєві висловлювання [7, с.35].

Граматична компетенція відіграє ключову роль у розумінні мови та ефективній взаємодії в мовному середовищі. Вона дає можливість правильно висловлювати думки, ідеї та переконання, що сприяє чіткій та зрозумілій комунікації. Окрім цього, граматична компетенція є невід’ємною складовою успішного оволодіння мовою. Володіння граматичними правилами допомагає учням краще засвоювати мовні норми, вдосконалювати вимову, граматичні конструкції та збагачувати словниковий запас. Крім того, вивчення граматики сприяє розвитку аналітичного мислення та вмінню розпізнавати і використовувати мовні структури.

Структура граматичної компетенції включає кілька компонентів. Першим із них є знання граматичних правил, що охоплює розуміння частин мови, часових форм, категорій роду та числа, відмінкових форм, будови речень та інших граматичних аспектів. Ці знання допомагають правильно використовувати мовні одиниці та будувати коректні мовні конструкції [21, с.16].

Другий компонент граматичної компетенції полягає в умінні застосовувати знання граматичних правил у реальному мовленні. Це означає, що носій мови здатен правильно будувати мовні конструкції, використовуючи набуті знання. До цього належать правильна вимова слів, дотримання порядку слів у реченні, коректне вживання часових форм дієслів та інших граматичних аспектів.

Третій компонент передбачає практичне використання граматичних правил у мовленні. Це означає, що людина повинна вміти застосовувати граматичні норми під час письмового та усного спілкування. Для цього необхідно правильно добирати слова, враховувати темп і інтонацію відповідно до мовного контексту, що сприяє точності та природності мовлення [14, с.170].

Четвертий компонент передбачає здатність розпізнавати правильні та неправильні граматичні конструкції. Однією з основних труднощів у цьому процесі є недостатнє розуміння граматичних правил. Часто учні можуть знати окремі слова та використовувати їх у реченнях, але не завжди усвідомлюють логіку їхнього поєднання. Це може призводити до численних граматичних помилок.

Для подолання цієї проблеми варто приділяти більше уваги засвоєнню граматичних правил, застосовуючи різноманітні методи навчання, зокрема розмовні вправи, читання та письмові завдання. Недостатнє розуміння граматики є однією з перших перешкод, з якими стикаються учні основної школи під час формування граматичної компетенції. Причинами цього можуть бути неефективні методики викладання, відсутність належної практики або інші чинники [22, с. 161].

Один із найефективніших способів подолання цієї проблеми – застосування правильної методики викладання граматики. Вчителі мають не лише добре пояснювати граматичні правила, а й уміти подати їх із різних перспектив та на різних рівнях складності. Використання візуальних засобів, таких як діаграми та таблиці, сприяє кращому засвоєнню складних граматичних конструкцій, роблячи їх більш доступними для учнів. Крім того, важливо надавати достатню кількість практичних завдань, які допомагають застосовувати

граматичні правила в реальних мовних ситуаціях. Ефективними методами є розмовні вправи, ігри та групові дискусії, які сприяють закріпленню отриманих знань.

Ще однією суттєвою проблемою є недостатня мовна практика. Для якісного засвоєння граматичних правил учні мають регулярно їх використовувати. Без постійного закріплення знань вони можуть забувати правила або застосовувати їх помилково. Тому важливо доповнювати навчання додатковими вправами, які дозволять учням отримати більше досвіду в їхньому практичному використанні.

Причинами браку достатньої практики можуть бути обмежена кількість часу, відведеного на вивчення мови, перевантаженість учнів іншими предметами або недостатній акцент на граматиці з боку вчителів, які можуть вважати її менш важливою за лексику чи інші аспекти мовлення. Також складнощі можуть виникати через брак можливостей для використання мови в повсякденному житті. Якщо учні не мають достатньо практики усного чи письмового мовлення, їхні навички засвоєння граматичних структур можуть залишатися на недостатньому рівні [22, с. 162].

Ще однією проблемою є низька мотивація до вивчення граматики. Однією з причин цього може бути те, що учні не завжди усвідомлюють значущість граматики у процесі опанування мови. Для багатьох вона здається складною, незрозумілою або навіть нудною, що може спричинити небажання її вивчати. Крім того, недостатній інтерес до граматики часто пов’язаний із тим, що методи навчання не відповідають потребам і вподобанням учнів. Якщо заняття зводяться до монотонного виконання вправ без інтерактивних та цікавих елементів, учні, особливо ті, хто має високий рівень емоційної чутливості, можуть втратити зацікавленість.

Відсутність належної мотивації негативно позначається на формуванні граматичної компетенції. Недостатня увага до граматичних аспектів може спричинити систематичні помилки у мовленні, що, у свою чергу, знижує загальний рівень володіння мовою та комунікативні навички.

Проблематика формування англійської граматичної компетентності школярів знаходила широке відображення у працях низки вітчизняних і зарубіжних науковців.

Зокрема, Т. В. Бабенко [1, с. 112–116], О. Б. Бігич [3, с. 210–235] та В. Г. Куліш [22, с. 110–220] аналізують специфіку формування граматичних умінь у молодших школярів та роль учителя початкової школи в цьому процесі. У дослідженнях М. З. Біболетової [2, с. 10–256] акцент зроблено на граматичному аспекті усного мовлення учнів загальноосвітньої школи, тоді як К. Л. Крутій [21, с. 67–70] зосереджується на шляхах активізації використання службових слів у мовленні учнів старшої школи.

Структура граматичної компетентності, відповідно до наукових підходів, включає три ключові складники: систему граматичних знань, сформовані граматичні навички та граматичну усвідомленість як здатність доречно і свідомо застосовувати відповідні мовні явища у комунікативній діяльності (рис. 1.1) [17, с.
53].

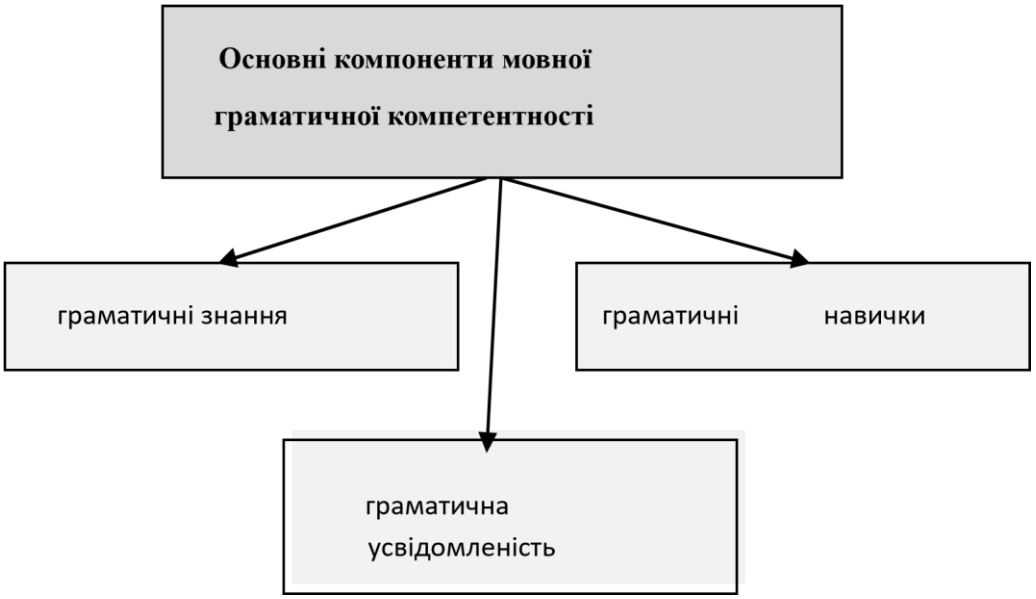

Рисунок 1.1 — Основні компоненти мовної ГК

Граматична компетентність є важливою складовою загальної мовної компетенції, що визначає здатність людини правильно використовувати граматичні форми у процесі комунікації. Вона охоплює набір знань і навичок, які дозволяють користуватися граматикою мови як рідної, так і іноземної. Завдання формування граматичної компетентності є багатоаспектним і включають ряд основних компонентів, що забезпечують ефективне і правильне функціонування мови на різних рівнях.

Одним із основних завдань є здатність учня розуміти і висловлювати значення. Це передбачає не лише правильне використання граматичних форм, але й уміння розпізнавати і застосовувати їх у контексті. Це означає, що учень має здатність створювати і розпізнавати коректно оформлені фрази та речення, які відповідають граматичним нормам і стандартам певної мови.

Таке завдання є складним, оскільки не обмежується лише знанням теоретичних граматичних правил, а передбачає здатність автоматично і на інтуїтивному рівні використовувати ці правила в мовленні. Для цього необхідно виробити у студентів здатність до неусвідомленого використання граматичних форм як рідної, так і іноземної мови. Це означає, що граматика стає не лише системою правил, але й природним, інтуїтивним компонентом мовлення.

Крім автоматизованого використання граматичних форм, важливою складовою є наявність у мовця відчуття граматичної форми. Це внутрішнє розуміння того, яка форма є правильною в певному контексті, навіть якщо ці правила не завжди свідомо усвідомлюються. Наприклад, правильне вживання родових, числових, відмінкових форм у відповідності до вимог мови є частиною цього «відчуття» граматики.

Граматична компетентність також включає корекційні навички, тобто вміння виправляти помилки в процесі мовленнєвої діяльності. Це важливий аспект розвитку, оскільки кожна мова має свої особливості, які можуть стати джерелом помилок. Навички корекції дозволяють учням знаходити і виправляти свої помилки, покращуючи таким чином точність і правильність мовлення.

Один з найважливіших аспектів граматичної компетентності — це знання морфологічної та синтаксичної системи мови. Морфологія вивчає будову слів, їх форми та зміни, тоді як синтаксис зосереджується на структурах речень і способах поєднання слів у мовленні. Знання типології форм (наприклад, змінні частини мови: іменники, дієслова, прикметники тощо) дозволяє чітко визначити правильну граматичну форму для конкретної мовної ситуації.

Звичайно, граматика не обмежується лише теоретичними знаннями правил, але й вимогами до реального використання мовних форм у конкретних комунікативних ситуаціях. Вивчення граматичних форм має бути організовано таким чином, щоб учні не лише знали теоретичні аспекти граматики, але й могли застосовувати ці знання на практиці, у живому мовленні.

Важливу роль у формуванні граматичної компетентності відіграє вивчення та засвоєння звіту правил, які регулюють використання граматичних форм. Це може включати правила щодо порядку слів у реченні, узгодження підмета і присудка, правильного вживання часів, відмінків, роду та числа. Знання та розуміння цих правил дозволяє учням досягати високого рівня точності у використанні мови, уникати граматичних помилок і порушень.

Також важливою є типологія граматичних форм, яка дозволяє зрозуміти, які граматичні явища характерні для конкретної мови. Вивчення типів речень, конструкцій і словоформ дозволяє учням опанувати мову на глибшому рівні, зрозуміти її структуру і зможуть краще використовувати її в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Учні 10 класу належать до старшого шкільного віку (15-17 років), що є ключовим етапом їхнього когнітивного, емоційного та соціального розвитку. Саме в цей період відбуваються суттєві зміни в мисленні, самоусвідомленні та взаємодії з навколишнім середовищем, що впливає на їхнє навчання та становлення як особистостей.

1.2 . Психолого-вікові особливості старшокласників

Однією з найважливіших характеристик цього вікового періоду є формування абстрактного мислення. Учні здатні не лише засвоювати інформацію, а й аналізувати складні явища, робити висновки, узагальнювати знання та формулювати гіпотези. Це створює передумови для використання проблемного навчання та методів критичного мислення, які допомагають їм краще зрозуміти складні теми та пов’язати теоретичні знання з практичним застосуванням.

Розвиток самостійності та відповідальності є ще однією важливою рисою цього віку. Підлітки прагнуть до автономності, усвідомлюють важливість власних рішень та їхніх наслідків. Це вимагає від педагогів гнучкого підходу до навчання, створення ситуацій вибору та можливостей для самовираження. Навчання має бути орієнтоване на формування відповідальності за власні вчинки, розвиток навичок самостійного прийняття рішень і критичного осмислення інформації.

У 10 класах відбувається формування професійного самовизначення, що є важливим кроком на шляху до дорослого життя. Учні починають задумуватися про майбутню кар’єру, оцінювати свої здібності та вподобання. Саме тому навчальні програми мають містити зв’язок з реальними життєвими ситуаціями, що допоможе учням зрозуміти, як їхні знання можуть бути застосовані в майбутньому.

Проте цей вік також характеризується емоційною нестабільністю. Підлітки можуть відчувати перепади настрою, підвищену чутливість до критики, а також прагнення до самоствердження. Враховуючи ці особливості, педагоги повинні використовувати підтримувальні педагогічні стратегії, створювати позитивний психологічний клімат, заохочувати успіхи та конструктивно підходити до коригування помилок. Ще одним важливим аспектом є підвищена потреба в соціальній взаємодії. Старшокласники орієнтуються на думку однолітків, активно взаємодіють у групах, що є важливим чинником їхнього соціального розвитку. Навчальний процес має включати групові форми роботи, дискусії,

проєктну діяльність, які допоможуть не лише засвоїти навчальний матеріал, а й розвинути навички комунікації та співпраці.

Враховуючи всі ці аспекти, методи навчання повинні бути адаптовані до психолого-вікових особливостей учнів старших класів. Вони мають сприяти розвитку самостійності, креативності, аналітичних навичок та відповідальності за навчальний процес. Успішна реалізація цих принципів допоможе не лише покращити якість освіти, а й підготувати випускників до дорослого життя, здатних приймати обґрунтовані рішення та ефективно взаємодіяти в суспільстві.

Психолого-вікові особливості старшокласників визначаються положеннями Державного стандарту базової середньої освіти (МОН України, 2020) та науковими дослідженнями вітчизняних авторів. Згідно з ними, у старшій школі провідного значення набувають пізнавальні мотиви навчання**,** потреба у самостійності та усвідомлене ставлення до освітнього процесу**.** Старшокласники вже мають достатній рівень навчальних умінь, тому здатні планувати власну діяльність, обирати способи опрацювання матеріалу та критично оцінювати отриману інформацію, співвідносячи її зі своїм досвідом Мерзлякова О. Л. [26].

На цьому етапі розвитку учні активно формують рефлексивні здібності уміння аналізувати власні досягнення, визначати труднощі й обирати способи їх подолання. Для старшокласників важливими стають реальні, життєво орієнтовані навчальні ситуації, які показують практичну цінність знань та їх зв’язок із майбутньою професією або життєвими планами Сурякова М. В. [39].

Такі особливості зумовлюють зміну ролі педагога: від контролера і транслятора знань до. Навчання має переходити від репродуктивного наставника, який створює умови для самостійного пошуку та творчої діяльності учня до діяльнісного і дослідницького типу.

Особливе значення для цього має використання інформаційнокомунікаційних технологій (ІКТ), оскільки вони забезпечують індивідуальний темп навчання, різні формати подання інформації, швидкий зворотний зв’язок та можливість моделювання мовленнєвих ситуацій. ІКТ відповідають ключовим потребам старшокласників самостійності, свободі

вибору, визнанню власних досягнень та практичній спрямованості навчання Ващенко Л. С. [3].

Врахування зазначених вікових характеристик є необхідною умовою ефективного засвоєння граматичних структур англійської мови, оскільки вони визначають оптимальні форми організації діяльності, рівень складності завдань, вибір технологій навчання та способів оцінювання. Раціонально підібрані методи, зокрема використання інформаційно-комунікаційних технологій, дозволяють гармонізувати навчальний процес із потребами старшокласників, підвищити їхню мотивацію, пізнавальну активність та здатність до самостійного і усвідомленого засвоєння граматичного матеріалу.

1.3.Особливості викладання англійської мови згідно Державного Стандарту.

Навчання англійської мови у старшій школі здійснюється відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (МОН України, 2020) та Типової освітньої програми з іноземних мов для закладів загальної середньої освіти. Згідно з цими документами, у 10 класі особлива увага приділяється формуванню граматичної компетентності, що передбачає опанування учнями граматичних структур, необхідних для здійснення усного та письмового спілкування в межах комунікативних тем, визначених програмою [33].

Програмові вимоги МОН України до знань з граматики передбачають, що учень 10 класу повинен:

- розуміти, розпізнавати та правильно вживати граматичні структури у несформульованих раніше мовленнєвих ситуаціях;
- застосовувати граматичні правила у власних висловлюваннях, як усних, так і письмових;
- формувати уміння використовувати граматичні форми згідно з нормами сучасної англійської мови;

- володіти навичками трансформації речень та граматичних структур залежно від ситуації спілкування;
- використовувати засвоєні граматичні конструкції для створення висловлювань різних типів описових, аргументативних, інструктивних тощо.

До змістових ліній граматичної підготовки учнів 10 класу належать такі теми:

1. Passive Voice утворення, вживання, відмінності між часовими формами пасиву.
2. Conditionals (Zero, First, Second, Third) типи умовних речень, їх функції, логіка побудови гіпотетичних ситуацій.
3. Reported Speech передача прямої мови непрямою, зміна часових форм і займенників.
4. Perfect Tenses послідовність дій у часі, порівняння Present, Past і Future Perfect.
5. Modal Verbs вираження можливості, необхідності, поради, припущення.
6. Gerund and Infinitive правила вживання, найбільш поширені дієслова, що керують герундієм чи інфінітивом.
7. Complex Object конструкція «дієслово + об’єкт + інфінітив/герундій», її функції у висловлюванні.

Усі перелічені граматичні теми відображені у навчальних матеріалах, розроблених у межах даного пробного навчання , та стали основою пробного навчання, що забезпечило відповідність змісту роботи державним вимогам і освітнім результатам, визначеним МОН України[33].

Усі вищезазначені граматичні теми стали змістовою основою пробного навчання, що забезпечує відповідність програмовим вимогам та віковим особливостям учнів старшої школи.

У власному пробному навчанні, який проведено в межах даної магістерської роботи, саме ці теми було використано для навчання обох груп: групи 2 (з використанням ІКТ) та групи1 (традиційний підхід). Таким чином,

навчальний матеріал і тематика повністю відповідають чинним програмовим вимогам МОН та віковим особливостям учнів старших класів.

З огляду на вікові особливості учнів цього періоду розвитку, доцільно застосовувати різні форми комунікації, які сприяють їхньому самовираженню та розвитку. Серед таких форм можуть бути година спілкування, година класного керівника, класні збори, відверті розмови, просвітницькі тренінги, анкетування думок, акції солідарності, конкурси, експрес-ігри, родинні заходи (сімейні свята, родинні вітальні), рольові ігри, вікторини, народні спортивні змагання, колективні творчі ініціативи (жива газета, випуск класної газети, святопрезентація, усний журнал тощо), веселі старти, тематичні проєкти, школа етикету, виставки-конкурси, соціальні ініціативи (благодійні, екологічні акції), творчі майстерні, турніри, колективні ігрові зустрічі, квест-програми, пошукові ігри, інтелектуальні змагання, екологічні стежки, фестивалі, походи тощо. Усі ці заходи сприяють гармонійному розвитку особистості, формуванню впевненості у собі та соціальної активності

1.4. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні іноземних мов

У сучасних умовах розвитку суспільства інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стали настільки органічною складовою повсякденного життя, що їх вплив охоплює практично всі сфери діяльності людини. Освітній простір не є винятком: цифрові інструменти істотно трансформують навчальний процес, зокрема у галузі вивчення іноземних мов. Застосування ІКТ у мовній підготовці вже не сприймається як додаткова можливість, а як необхідність, що забезпечує відповідність учнів і студентів вимогам глобалізованого, інформаційного світу. Використання цифрових ресурсів суттєво оновлює традиційні методики, створюючи нові формати взаємодії між учасниками освітнього процесу та навчальним матеріалом [47].

Однією з ключових переваг ІКТ є доступ до великого масиву навчальних матеріалів. Завдяки інтернет-ресурсам, інтерактивним платформам, мобільним

додаткам та онлайн-курсами здобувачі освіти можуть самостійно обирати темп навчання, підбирати контент відповідно до власного рівня підготовки та інтересів. Платформи на кшталт Duolingo чи Memrise забезпечують можливість регулярного тренування мовних навичок у зручний час, пропонуючи різноманітні інтерактивні завдання та автоматичний зворотний зв'язок. Такий формат поєднання теорії та практики робить процес вивчення мови більш ефективним і мотивувальним [41].

Цифрові інструменти також дозволяють урізноманітнити методи навчання іноземних мов, створюючи динамічне та насичене освітнє середовище. Використання відео, аудіозаписів, мультимедійних презентацій та інтерактивних симуляцій сприяє розвитку навичок аудіювання, правильної вимови та розуміння живої мови. Такі матеріали демонструють реальні мовні ситуації, зразки автентичного мовлення та культурні нюанси, що є важливими для формування міжкультурної компетентності.

Окреме значення мають ІКТ у забезпеченні комунікативної взаємодії. Завдяки платформам для відеозв'язку, онлайн-чатам, освітнім форумам і соціальним мережам учні отримують можливість спілкуватися з носіями мови та однолітками з різних країн. Цей досвід допомагає опанувати мову в умовах живого мовлення, формує навички критичного мислення, самостійності та співпраці. Онлайн-зустрічі, вебінари та інтерактивні заняття з викладачами чи носіями мови створюють сприятливі умови для занурення у реальний мовний простір, що значно пришвидшує процес навчання.

Однією з важливих переваг застосування ІКТ у процесі вивчення іноземних мов є можливість індивідуалізувати навчання відповідно до потреб конкретного учня. Сучасні інтелектуальні платформи, що працюють на основі алгоритмів штучного інтелекту, здатні аналізувати рівень знань студента та автоматично добирати матеріали, які найкраще відповідають його поточним умінням і труднощам. Завдяки цьому навчальна траєкторія стає гнучкою: учні просуваються у власному темпі, отримують точкові рекомендації та вправи, а сам процес навчання стає більш комфортним та продуктивним [32, с. 98].

Разом із тим широке впровадження ІКТ в освітнє середовище має і певні обмеження. Для ефективної роботи цифрових інструментів необхідна технічна база та стабільний доступ до мережі Інтернет, що не завжди можливо у віддалених або соціально незахищених районах. Крім цього, хоча цифрові технології й сприяють розвитку самостійності, вони не здатні повністю замінити традиційні педагогічні підходи, адже ті забезпечують формування ключових академічних компетентностей, зокрема усного й писемного мовлення, навичок аргументації та міжособистісної взаємодії [39, с. 87].

Підсумовуючи зазначене, можна стверджувати, що інформаційно-комунікаційні технології виступають потужним ресурсом для оптимізації процесу опанування іноземної мови. Вони забезпечують доступ до різноманітних навчальних матеріалів, сприяють розвитку мовних умінь у максимально наближених до реальних умов ситуаціях, а також дозволяють вибудувати індивідуальну траєкторію навчання. Проте максимальний ефект можливий лише за умови поєднання цифрових інструментів із традиційними методами викладання, що забезпечить гармонійний і всебічний розвиток мовленнєвих компетентностей.

1.5. Аналіз сучасних ІКТ-інструментів для навчання граматики

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стали невід’ємною частиною сучасного освітнього процесу. Використання цифрових ресурсів у навчанні граматики дозволяє зробити освітній процес більш цікавим, інтерактивним та ефективним. У цьому есе буде розглянуто сучасні ІКТ-інструменти, які сприяють вивченню граматики, а також їх переваги та можливі недоліки.

Одним із найпопулярніших способів вивчення граматики є використання онлайн-платформ і мобільних додатків. Наприклад: У сучасному світі знання іноземних мов стає дедалі важливішим. Вивчення мов відкриває нові можливості для спілкування, кар'єрного зростання та культурного обміну. Одним із найпопулярніших інструментів для самостійного вивчення мов є Duolingo –

інтерактивний мобільний додаток, що поєднує ігрові елементи з граматичними вправами, роблячи процес навчання захопливим і доступним.

Duolingo використовує ігровий підхід до навчання, що значно підвищує мотивацію користувачів. Основний принцип програми – навчання через виконання коротких вправ, які охоплюють лексику, граматику, аудіювання та вимову. За кожне правильно виконане завдання користувач отримує бали та нагороди, що стимулює продовжувати навчання [30 с.25]

Однією з головних переваг Duolingo є доступність. Додаток безкоштовний і має широкий вибір мов для вивчення. Це робить його привабливим як для початківців, так і для тих, хто бажає удосконалити свої знання. Крім того, Duolingo пропонує адаптивну систему навчання, яка підлаштовується під рівень користувача і поступово ускладнює завдання. Попри численні переваги, Duolingo має й певні недоліки. По-перше, програма не забезпечує глибокого занурення у мову. Вона не може повністю замінити традиційні методи навчання, такі як живе спілкування з носіями мови або вивчення складних граматичних правил. Подруге, деякі користувачі відзначають, що переклади у додатку іноді можуть бути штучними або неточними. Duolingo – це корисний та зручний інструмент для вивчення мов, особливо для початківців. Він робить навчання доступним і цікавим завдяки інтерактивному підходу. Проте для досягнення високого рівня володіння мовою варто поєднувати використання Duolingo з іншими методами навчання, такими як перегляд фільмів іноземною мовою, читання книг та живе спілкування. Таким чином, додаток може стати відмінним доповненням до комплексного вивчення мов

У сучасному світі, де письмова комунікація відіграє ключову роль, важливо писати грамотно та зрозуміло. Grammarly – це онлайн-інструмент, який допомагає користувачам покращити якість їхніх текстів, виправляючи граматичні, орфографічні та стилістичні помилки. Завдяки сучасним технологіям штучного інтелекту Grammarly став незамінним помічником для студентів, письменників, бізнесменів та всіх, хто працює з текстами. Grammarly значно спрощує процес редагування текстів та допомагає уникнути помилок, які можуть

зіпсувати враження від листа, звіту чи творчої роботи. Він доступний у вигляді веб-версії, додатка для комп'ютера, а також розширень для браузерів і мобільних пристроїв. Це дає змогу користувачам перевіряти тексти безпосередньо в месенджерах, електронній пошті або текстових редакторах [31 с.13]

Quizlet як інструмент для засвоєння граматичних правил Сучасні технології відіграють важливу роль у навчанні, пропонуючи студентам та учням інноваційні методи засвоєння знань. Однією з таких платформ є Quizlet – популярний онлайнсервіс для створення та використання навчальних карток, що допомагає у вивченні різних предметів, зокрема граматики. Переваги використання Quizlet у вивченні граматики Інтерактивність та залучення Завдяки різним форматам вправ, таким як флеш-картки, тести та ігри, платформа сприяє активному залученню учнів у процес навчання. Це допомагає зберігати увагу та робить засвоєння граматичних правил більш ефективним. Учні можуть створювати власні набори карток або використовувати готові, що дозволяє адаптувати навчання відповідно до своїх потреб і рівня знань. Автоматизована перевірка знань Quizlet надає можливість проходити тести та перевіряти свої знання в режимі самоконтролю, що допомагає краще закріплювати матеріал. Мнемонічні техніки Візуальні підказки, асоціації та повторення сприяють кращому запам'ятовуванню граматичних конструкцій. Доступність і зручність Платформа доступна на різних пристроях, що дозволяє навчатися в будь-якому місці та в зручний час. Як ефективно використовувати Quizlet для вивчення граматики - Створювати картки з прикладами речень Використання контексту допомагає краще зрозуміти застосування граматичних правил. - Групувати правила за темами Це спрощує систематизацію знань і полегшує їх засвоєння. - Застосовувати режим "Написання" Він дозволяє практикувати правильне використання граматики в письмовій формі. - Брати участь у спільних наборах Використання матеріалів інших користувачів розширює можливості навчання. Висновок Quizlet є ефективним інструментом для вивчення граматичних правил завдяки своїй інтерактивності, доступності та можливості адаптації до потреб кожного учня. Використання цієї платформи сприяє не лише запам'ятовуванню

правил, але й їх практичному застосуванню, що робить навчання більш результативним і цікавим [29 с.35]

Серед цифрових ресурсів, які застосовуються для формування англійської граматичної компетентності школярів, особливої популярності набули різноманітні інтерактивні освітні платформи та програми тестування. Найчастіше педагоги використовують такі інструменти, як Kahoot, Padlet, English Platinum та інші онлайн-сервіси, що сприяють активізації навчальної діяльності учнів та підвищенню їхньої мотивації [20, с. 4–18].

Kahoot є веб-сервісом, що забезпечує створення інтерактивних навчальних матеріалів. Його функціонал дозволяє організовувати різноманітні види роботи — від швидких опитувань до повноцінних вікторин та дидактичних ігор. Важливою перевагою платформи є її універсальність: вона підходить для учнів різного віку та може застосовуватися на різних етапах навчального заняття (рис. 2.2) [20, с. 7].

Для педагога Kahoot виступає зручним конструктором, у якому легко створювати навчальний контент на основі готових шаблонів, а також одразу ділитися ним із здобувачами освіти. За допомогою сервісу можливо розробити:

- Quiz — тест із кількома варіантами відповідей, де лише один є правильним;
- True/False — питання з двома альтернативами, одна з яких є вірною.

Базова версія платформи є безкоштовною та надає достатній набір функцій для створення повноцінних інтерактивних занять. Платний доступ відкриває розширені можливості, але для типового уроку англійської мови наявного безкоштовного інструментарію більш ніж достатньо.

Учитель може застосовувати Kahoot по-різному: як засіб перевірки домашнього завдання, інструмент формувального оцінювання, спосіб закріплення нової інформації або метод активізації уваги під час пояснення навчального матеріалу. Таким чином, сервіс не лише урізноманітнює освітній процес, але й сприяє створенню мотивувального та змагального середовища, що позитивно впливає на засвоєння граматичних структур та лексичного матеріалу.

Рисунок 1.2 — Приклад використання технології Kahoot

Після опрацювання нового матеріалу або завершення масштабного розділу навчальної програми вчитель може запропонувати учням проходження інтерактивного тесту в Kahoot, що виступає альтернативою традиційному письмовому контролю. Такий підхід значно оптимізує процес перевірки знань, роблячи його швидшим, точнішим та більш ефективним у контексті формування англійської граматичної компетентності. Учні можуть виконувати квізи індивідуально, однак сервіс надає можливість організувати й командні змагання, у яких додаткові бали нараховуються не лише за правильність, а й за швидкість відповіді. Завдяки елементу суперництва навчальна діяльність набуває ігрового характеру, що сприяє підвищенню інтересу та мотивації здобувачів освіти.

Запровадження такого формату проведення занять забезпечує автоматизацію кількох ключових процесів: навчання нових граматичних структур, діагностики рівня засвоєння матеріалу та постійного моніторингу динаміки навчальних досягнень учнів. Це робить освітній процес більш прозорим, структурованим та адаптованим до індивідуальних потреб школярів.

Padlet — це сучасний інтерактивний мультимедійний інструмент, призначений для створення, організації та колективного редагування навчального контенту. Фактично, це своєрідна «цифрова дошка» або віртуальна

стіна, на якій користувачі можуть розміщувати різноманітні матеріали: фотографії, документи, аудіо- й відеофайли, інтернет-посилання, текстові повідомлення та коментарі (рис.
2.3) [20, с. 9–11].

Рисунок 1.3 — Приклад використання технології Padlet

Застосування цієї технології виступає ефективним засобом формування та поступового вдосконалення англійської граматичної компетентності учнів, оскільки підсилює їхню пізнавальну активність, сприяє зростанню внутрішньої мотивації та надає навчальному процесу більш динамічного характеру. Внаслідок використання інтерактивних ресурсів урок перестає бути суто репродуктивним і перетворюється на захопливу діяльність, у якій учні проявляють ініціативу та зацікавлення.

Серед цифрових інструментів, що активно застосовуються в освітній практиці, особливе місце посідає PowerPoint — добре знайома й широко розповсюджена програма, яка давно стала невід’ємним атрибутом сучасного уроку. Завдяки зрозумілому інтерфейсу та великій кількості функцій PowerPoint дає змогу швидко створювати, візуально оформлювати, редагувати та демонструвати навчальні презентації будь-якої складності (рис. 2.4). Цей ресурс дозволяє поєднувати текст, зображення, анімаційні ефекти, аудіо- та відеофрагменти, що робить подачу матеріалу зрозумілою, структурованою та привабливою для учнів.

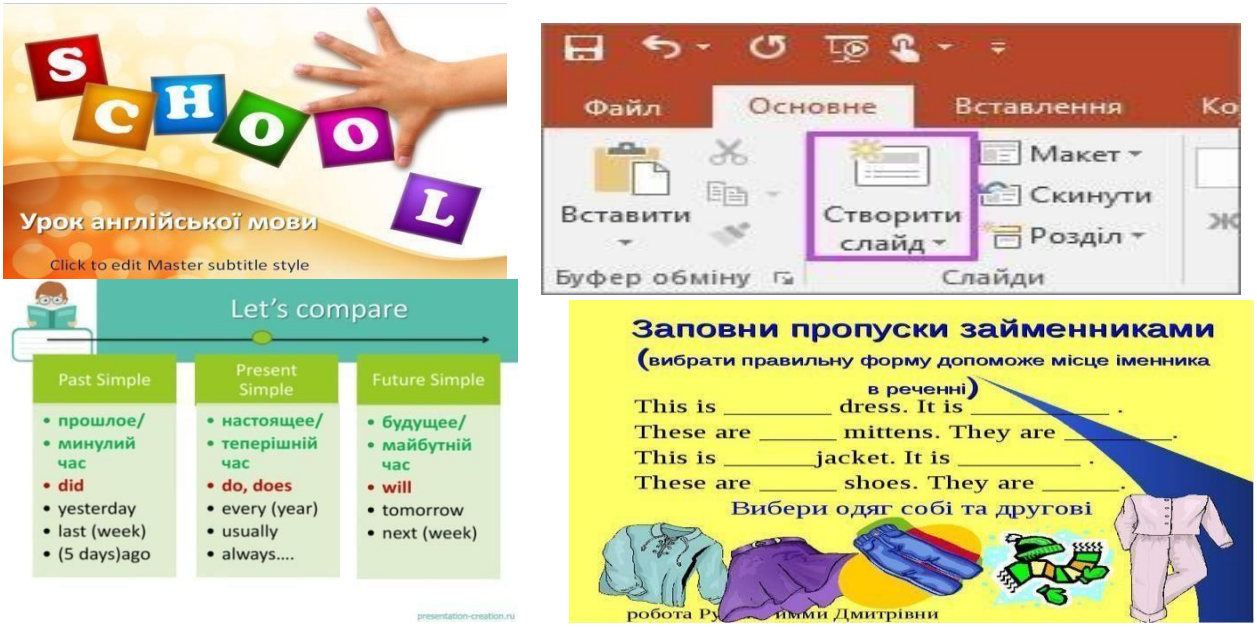

Рисунок 1.4 — Використання технології PowerPoint при формуванні АГК

Використання PowerPoint відкриває широкі можливості для вчителя, адже за його допомогою можна створювати ефектні, візуально привабливі презентації, що здатні привернути увагу старшокласників і зробити подання матеріалу з формування англійської граматичної компетентності більш зрозумілим та емоційно насиченим. Якісне візуальне оформлення, чітка структура слайдів та наявність інтерактивних елементів підсилюють сприйняття інформації та стимулюють учнів до активної участі в освітньому процесі.

Поряд із програмами для створення презентацій у навчанні все частіше застосовуються різноманітні інтернет- та інтранет-ресурси, що ґрунтуються на телекомунікаційних технологіях. До них належать спеціалізовані навчальні вебсайти, онлайн-перекладачі, тренажери, інтерактивні тести та інші платформи, доступні в режимі реального часу. Ці інструменти доповнюють традиційні методи навчання, створюючи можливість для індивідуальної, самостійної та дистанційної роботи учнів [44, с. 7–8].

Одним із найпоширеніших інструментів, до якого звертаються користувачі, виступає добре відомий сервіс Google Translate. Окрім основної функції перекладу, він може слугувати індикатором рівня сформованості англійської граматичної компетентності, адже дозволяє учням перевіряти правильність

побудови речень та зіставляти власні мовленнєві висловлювання з варіантами автоматизованого перекладу (рис. 2.5).

Рисунок 1.5— On-line перекладач Google Translate

Крім того, можливості мережі Інтернет дозволяють учням проходити онлайн тестування з англійської мови, що забезпечує оперативне визначення рівня сформованості їхньої англійської граматичної компетентності та дає змогу одразу отримати результат і рекомендації щодо подальшого удосконалення мовних умінь (рис. 2.6).

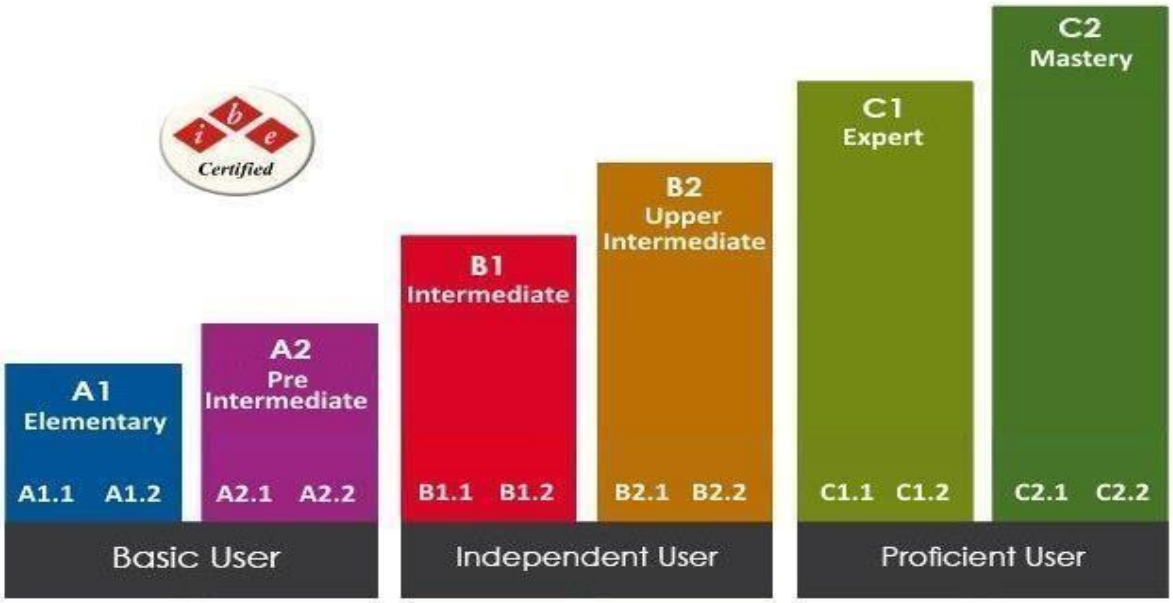

Рисунок 1.6— On-line тест з англійської мови як засіб перевірки рівня АГК

Для формування граматичних умінь учнів одним із найефективніших цифрових інструментів виступає вебплатформа LearningApps.org. Даний сервіс містить понад 14 типів інтерактивних шаблонів, що дозволяють створювати різноманітні вправи — як для опанування нового граматичного матеріалу, так і для відпрацювання та систематизації вже набутих знань. Гнучкість інструменту дає змогу вибудувати цілу систему завдань, об'єднаних спільною тематикою або певним етапом навчального циклу, що значно підсилює педагогічну цінність ресурсу.

Поряд із цим, у процесі навчання активно застосовуються засоби синхронної комунікації — Zoom, Skype, та асинхронної взаємодії — Moodle, які стали особливо затребуваними в умовах карантинних обмежень та дистанційної освіти. Їх використання забезпечує безперервність навчального процесу, сприяє реалізації індивідуальної та групової роботи, а також підтримує формування англійської граматичної компетентності у режимі реального часу або з відкладеним доступом до навчальних матеріалів.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології постають системою способів, інструментів і технічних рішень, що забезпечують пошук, обробку, збереження, демонстрацію та передавання необхідної для навчання інформації. Типологія ІКТ, яка охоплює комп'ютерні, мультимедійні та телекомунікаційні технології, створює умови для більш динамічного, наочного та результативного формування англійської граматичної компетентності учнів 10-х класів ЗЗСО, а також забезпечує автоматизований контроль рівня засвоєних знань.

Проведений аналіз засобів ІКТ засвідчив їхню високу ефективність, оскільки кожен із розглянутих ресурсів виконує власну функцію у процесі навчання: одні забезпечують інтерактивність, інші — підтримку комунікації, а ще інші — можливість перевірки та моніторингу компетентностей учнів.

Водночас сучасні мовні моделі також можуть відігравати важливу роль у самостійному опануванні граматики. Учні мають змогу звертатися до них із конкретними запитаннями й отримувати миттєві, персоналізовані роз'яснення,

що робить навчання доступним у будь-який час та дозволяє оптимізувати індивідуальну освітню траєкторію поза межами аудиторії.

Висновки до розділу 1

У першому розділі з’ясовано теоретичні основи формування англомовної граматичної компетентності учнів старшої школи. Поняття граматичної компетентності визначено як складову комунікативної компетентності, що охоплює знання граматичних правил, уміння їх свідомо застосовувати у власному мовленні та здатність до самоконтролю. Граматична компетентність трактується як здатність учня правильно, доречно й відповідно до мовленнєвої ситуації використовувати граматичні структури у процесі усного й писемного спілкування.

Теоретичний аналіз засвідчив, що психолого-вікові особливості старшокласників розвиток абстрактного мислення, прагнення до самостійності, орієнтація на практичне застосування знань визначають специфіку добору методів навчання граматики у старшій школі. Саме ці характеристики потребують переходу від репродуктивного засвоєння правил до діяльнісного, дослідницького й інтерактивного навчання.

Встановлено, що програмові вимоги Міністерства освіти і науки України передбачають опрацювання ключових граматичних тем англійської мови, необхідних для формування мовленнєвої діяльності учнів. Дотримання цих вимог забезпечує системність та узгодженість навчального процесу.

Особливе значення в процесі опанування граматичних явищ посідають інформаційно-комунікаційні технології. Сучасні цифрові засоби навчання, платформи та інтерактивні ресурси підвищують пізнавальну активність, сприяють індивідуалізації навчання, що відповідає навчальним потребам та мотиваційним запитам старшокласників.

Таким чином, теоретичний аналіз підтверджує, що успішне формування АГК в учнів закладів загальної середньої освіти можливе за умови поєднання трьох ключових чинників: урахування психолого-вікових особливостей старшокласників, орієнтації на чинні освітні стандарти та програмові вимоги, а також системного використання інформаційно-комунікаційних технологій.

РОЗДІЛ 2. ПРОБНЕ НАВЧАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ЇХНЬОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬООЇ ОСВІТИ

2.0. Вступні зауваження

Цей підрозділ присвячений обґрунтуванню вибору методів пробного навчання та визначенню критеріїв оцінювання результатів. Він дозволяє визначити, наскільки ефективними є застосовані методи формування англомовної граматичної компетентності за допомогою інформаційнокомунікаційних технологій (ІКТ).

Визначення цільової аудиторії пробного навчання. Пробне навчання проводилося серед учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів. Вибір саме цієї категорії обумовлений тим, що учні 10 класу мають достатній рівень загальної мовної підготовки, але часто відчувають труднощі з засвоєнням складних граматичних конструкцій. Критерії вибору учасників пробного навчання: Вік респондентів 15-17 років. Наявність базових знань з англійської граматики. Вивчення англійської мови на рівні не нижче В1 (відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти). Готовність використовувати ІКТ у навчальному процесі.

Для отримання об’єктивних даних було використано кілька методів збору інформації: Опитування – анкетування учнів для виявлення їхньої думки щодо складності вивчення англійської граматики та ефективності використання ІКТ у навчальному процесі. Тестування проведення вхідного та підсумкового тестування для оцінки рівня граматичної компетентності учнів до та після застосування ІКТ. Спостереження аналіз навчального процесу під час використання цифрових ресурсів, фіксування активності учнів, їхнього рівня залученості у роботу та ефективності засвоєння матеріалу.

Оцінювання рівня граматичної компетентності базувалося на таких критеріях: Правильність використання граматичних структур – визначення рівня

помилок у письмових і усних відповідях учнів. Швидкість засвоєння нового матеріалу – оцінка темпів прогресу після впровадження ІКТ у навчальний процес. Уміння застосовувати граматичні конструкції у контексті – аналіз письмових робіт та усних відповідей учнів. Рівень мотивації учнів – оцінка за допомогою анкетування та спостережень.

Пробне навчання складалось з трьох основних етапів. Розробка навчальних матеріалів з використанням ІКТ. Проведення вхідного тестування для визначення початкового рівня граматичної компетентності. Основний етап. Впровадження ІКТ у навчальний процес пробного навчання групи 2 (робота з інтерактивними платформами, тестами, додатками тощо). Використання традиційних методів навчання у групі 1. Проведення проміжного тестування для відстеження змін у рівні знань. Підсумковий етап. Опитування учнів щодо ефективності використання ІКТ. Формулювання висновків та рекомендацій щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес вивчення

англійської граматики.

2.1. Організація та етапи пробного навчання

Сучасний світ характеризується активними інтеграційними процесами, до яких долучається й Україна. Розширення міжнародних освітніх і професійних програм відкриває для здобувачів освіти можливість брати участь у спільних проєктах, академічних обмінах та кар’єрних ініціативах як у період навчання, так і після його завершення. За таких умов значення іноземних мов, насамперед англійської як мови міжнародної комунікації, істотно зростає. Тому якісна мовна підготовка майбутніх фахівців стає пріоритетним завданням сучасної освіти.

Необхідність забезпечення високого рівня іншомовної компетентності стимулює постійні наукові пошуки та впровадження інноваційних методик навчання. Дослідники аналізують різноманітні підходи до викладання іноземних мов, приділяючи особливу увагу питанню формування граматичної компетентності. Саме граматика, як структурний фундамент мовної системи,

визначається ключовим компонентом іншомовної підготовки, оскільки без її засвоєння повноцінне оволодіння мовою є неможливим [37, с. 155–157].

Оволодіння будь-якою мовою неможливе без знання її граматики, оскільки граматика, разом із лексикою і фонетикою, є матеріальною основою мови. Вона забезпечує правильне використання мовних одиниць, їхню організацію та взаємодію, що є ключем до вираження думок і комунікації. У навчанні іноземних мов граматика відіграє організуючу роль, формуючи основи мовної компетенції, зокрема англомовної граматичної компетентності (АГК).

Розвиток АГК серед учнів потребує ретельного підходу до відбору навчального матеріалу. Одним із важливих аспектів цього процесу є так званий граматичний мінімум, що включає в себе як активний, так і пасивний граматичний мінімум. Ці поняття є основними при формуванні граматичних навичок учнів, і їхнє правильне визначення та інтеграція у навчальний процес мають суттєве значення для успішного оволодіння іноземною мовою.

Активний граматичний мінімум включає ті граматичні конструкції, які учні використовують у мовленні. Це ті форми і правила, які повинні бути не лише розпізнані, а й ефективно застосовувані у мовних ситуаціях. Наприклад, правильне вживання часів, конструкцій, модальних дієслів у реченнях є частиною активного мінімуму. Учень не просто має розуміти ці конструкції, а й активно використовувати їх для вираження власних думок, запитів, висловлювань тощо.

Пасивний граматичний мінімум охоплює граматичні конструкції, які учень повинен розуміти, але не обов'язково активно використовувати у мовленні. Це знання правил, які необхідні для розуміння текстів, розпізнавання мовних форм у письмовій або усній формі, але не завжди використовувані під час створення власних висловлювань. Наприклад, учень може не використовувати певні складні граматичні структури у власному мовленні, проте він має бути здатний розпізнати їх при читанні чи прослуховуванні тексту. У навчанні іноземних мов важливим є визначення критеріїв для відбору граматичних форм, які стануть основою формування активного та пасивного мінімуму. Один із важливих

принципів принцип частотності, який полягає в тому, що вивчені граматичні явища повинні бути найбільш вживаними в мовній практиці. Тому при відборі матеріалу варто обирати ті конструкції, що використовуються найчастіше в повсякденному спілкуванні та письмових текстах.

Іншим важливим принципом є принцип зразковості, тобто граматичні конструкції повинні служити модельними для формування аналогічних структур. Це дозволяє учням не тільки розпізнавати окремі форми, але й конструювати нові варіанти на основі вже засвоєних. Граматичний мінімум це не лише набір граматичних форм, але й спосіб їх організації в навчальному процесі. Учитель має правильно інтегрувати цей мінімум у програми уроків, застосовуючи різноманітні методи і технології для закріплення цих форм у практиці учнів. Важливими є як традиційні, так і інноваційні методи навчання, такі як використання ІКТ, інтерактивних вправ, мультимедійних ресурсів, що сприяють кращому засвоєнню граматичних правил.

Формування активного і пасивного граматичного мінімуму є безпосередньо пов'язане з розвитком загальної мовної компетенції учнів, і саме граматика служить основою для подальшого вдосконалення мовленнєвих навичок. У результаті цього учні здатні не тільки правильно будувати речення, але й ефективно використовувати мову в різних комунікативних ситуаціях, що є основною метою навчання іноземних мов [6, с. 33-35].

До пасивного граматичного мінімуму входять такі ГС, якими учні можуть не Для ефективного опанування іноземної мови учень повинен володіти не лише тими граматичними структурами, що необхідні для власного мовленнєвого висловлювання, але й тими, які забезпечують розуміння чужих висловлювань. Тобто формування мовленнєвої компетентності передбачає наявність не тільки активного, а й пасивного граматичного мінімуму, без якого повноцінне сприймання та інтерпретація інформації стають неможливими.

На думку Н. К. Скляренко, ключовою метою опрацювання граматичного матеріалу в процесі вивчення іноземної мови є формування двох груп навичок: рецептивних (граматичних умінь аудіювання та читання) та репродуктивних

(граматичних умінь говоріння й письма) [34, с. 16–17]. Граматичні навички мовленнєвої діяльності, за сучасними науковими підходами, вирізняються трьома домінантними характеристиками — автоматизованістю, гнучкістю та стійкістю. Вони повинні розвиватися поступово, на основі послідовності, вправляння та мовленнєвої практики.

Розвинена рецептивна граматична навичка є необхідною умовою для розуміння змісту усних і письмових повідомлень, тобто для адекватного сприймання думок співрозмовників. Репродуктивна ж навичка забезпечує можливість правильно й логічно формулювати власні висловлювання в усній та письмовій формах, що є показником реального рівня практичного володіння мовою.

Старша школа, зокрема 10 клас, виступає завершальним етапом систематичного вивчення іноземної мови. Завдання цього етапу — не лише підтримати рівень умінь, сформованих у середніх класах, але й істотно розширити їх. Особливої уваги набуває розвиток усного мовлення, яке повинно наблизитися до природного, змістовного та інформативного рівня. Водночас домінуючим видом мовленнєвої діяльності на цьому щаблі виступає читання. Тексти, запропоновані десятикласникам, мають бути складнішими за змістом, включати суспільнополітичну тематику, навчати виділяти головну інформацію та працювати зі статтями різних жанрів.

Під час навчання письма учні повинні набути умінь складати план і тези до усного виступу, створювати анотації та резюме, писати стислий виклад прочитаного, готувати письмові повідомлення та реферативні матеріали відповідно до вимог монологічного мовлення, що визначено програмою для 10 класу [38, с. 157–158].

Л. Орловська визначає, що відбір граматичного матеріалу для навчання має спиратися на низку методичних принципів: частотності (ступінь уживаності певних форм у мові), зразковості (можливість використання як моделі для формування подібних конструкцій), типовості (відображення мовних особливостей відповідної граматичної системи), сполучуваності (здатність

граматичної одиниці функціонувати у різних структурах) і репрезентативності (поширеність правила на широку групу мовних випадків) (рис. 2.14) [27, с. 290–295].

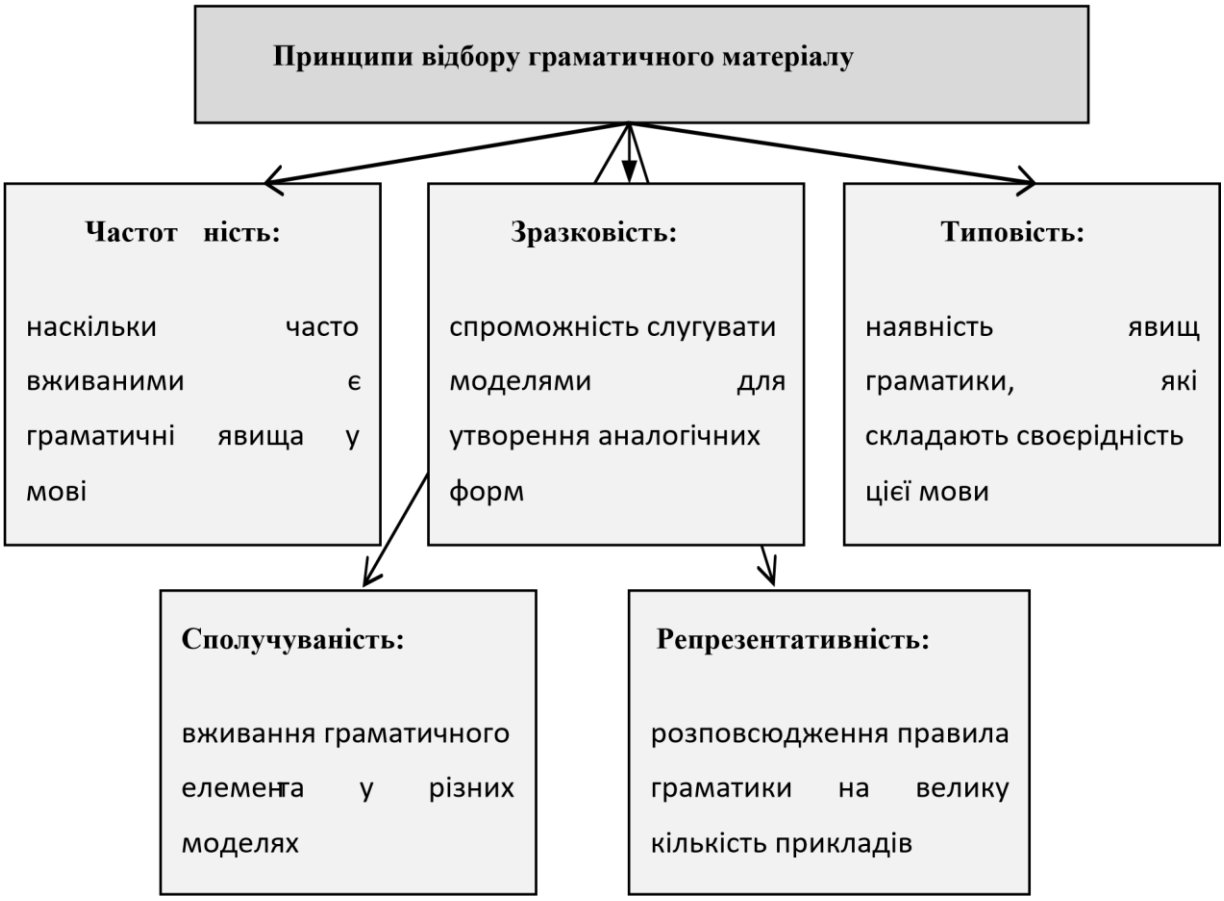

Рисунок 2.1. Принципи добору граматичного матеріалу при формуванні АГК за [27, с. 290–295]

Отже, науково обґрунтований та методично послідовний добір граматичного матеріалу є ключовою умовою ефективного його засвоєння й формування стійких граматичних навичок. Одним із важливих видів діяльності виступає виправлення помилок, оскільки цей процес сприяє глибшому розумінню й закріпленню граматичних явищ.

Тому, визначаючи зміст вправ для формування англомовної граматичної компетентності учнів 10 класу, необхідно добирати такі завдання, які забезпечуватимуть опанування обов’язкового граматичного мінімуму. При цьому слід чітко дотримуватися основних принципів відбору, розглянутих у попередньому підрозділі, що гарантує логічність, доступність і результативність навчального процесу.

Рисунок 2.2 — Основні типи і види вправ при відборі матеріалу для формування АГК [23, с. 170].

2.2. Використання ІКТ у навчальному процесі пробного навчання

В сучасному освітньому процесі інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відіграють важливу роль у трансформації традиційних методів навчання. Вони створюють нові можливості для покращення процесу засвоєння матеріалу, підвищення рівня мотивації учнів і забезпечення індивідуалізації навчання. У рамках нашого пробного навчання ми вирішили оцінити ефективність застосування

ІКТ у навчанні на прикладі двох груп учнів 10 класів. Метою пробного навчання було визначити, як використання ІКТ впливає на успішність учнів у навчальному процесі.

Для проведення пробного навчання було обрано дві групи учнів 10 клас по 10 осіб в кожному класі місцем проведення було місто Бельгія, Антверпен, BelUkra-Onderwijs, пробна навчальна програма включала 20 уроків(15 годин), аналіз результатів та його інтерпретація.

До основних завдань пробного навчання входило:

1. Оцінка змін в успішності учнів обох груп до і після використання ІКТ.

2. Спостереження за рівнем зацікавленості та активності учнів у процесі навчання.

3. Порівняння ефективності засвоєння матеріалу за допомогою традиційних методів і ІКТ.

Беручи до уваги зазначене вище, підсистему вправ з формування АГК для учнів 10 класів ЗЗСО пропонуємо подавати наступним чином (табл. 3.1).

Таблиця 2.1 — Підсистема вправ для формування англомовної граматичної компетентності (АГК)

№	Етап роботи	Типи вправ	Групи вправ
1	Ознайомлення учнів з новим граматичним матеріалом	мовні; умовно-мовленнєві	– рецептивні; – аналітичні та тренувально-відтворювальні; – репродуктивні
2	Автоматизація граматичних дій в усному мовленні	умовно-мовленнєві	– рецептивні; – репродуктивні
3	Інтеграція сформованих навичок у різні види мовленнєвої діяльності	умовно-мовленнєві	– рецептивні; – репродуктивні

№	Етап роботи	Типи вправ	Групи вправ
4	Подальший розвиток і вдосконалення мовленнєвих умінь	мовленнєві	– рецептивні; – репродуктивні

На етапі презентації граматичних явищ рекомендовано використовувати мовні, умовно-мовленнєві вправи (рецептивні, аналітичні та тренувальні репродуктивні, деякі репродуктивні).

Пробне навчання було зосереджене на формуванні англомовної граматичної компетентності (АГК) учнів 10 класу, охоплюючи ключові граматичні теми, передбачені програмовими вимогами МОН України. Нижче представлено перелік основних граматичних тем, вправ (з Додатку Б) та деяких візуальних прикладів (скрінів) їхнього застосування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Часи дієслів (Tenses) та Perfect Tenses. Ця тема охоплює різні часові форми дієслів (Present Simple/Continuous, Past Simple/Continuous, Future Simple, Present/Future Perfect, Present Perfect Continuous) і спрямована на формування компетентності у їхньому вживанні.

Вправа 1: "Put the verbs in the correct tense" (Present Simple, Present Perfect, Present Continuous, Future Simple, Past Simple). Вправа 2: "Use the Infinitives... in the necessary tense-form" (Present Simple). Вправа 3: "Put the Infinitives... in the necessary tense-form" (Past Simple). Вправа 4: "Put the Infinitives... in the Perfect Tense Continuous Tense" (Present Perfect Continuous). Вправа 9: "Put the verb into the correct form" (мікс часів: Present Continuous, Second Conditional, Past Continuous, Present Perfect, Past Simple, Future Perfect). Вправа 21: "Put the Infinitives... in the necessary tense-form" (Future Perfect).

Застосування ІКТ у пробному навчанні. Kahoot! - для перевірки правильності вживання дієслівних часів у форматі вікторини.

Рисунок 2.3 — Тестування за технологією Kahoot!

PowerPoint - для представлення матеріалу та виконання аналітичних мовних вправ.

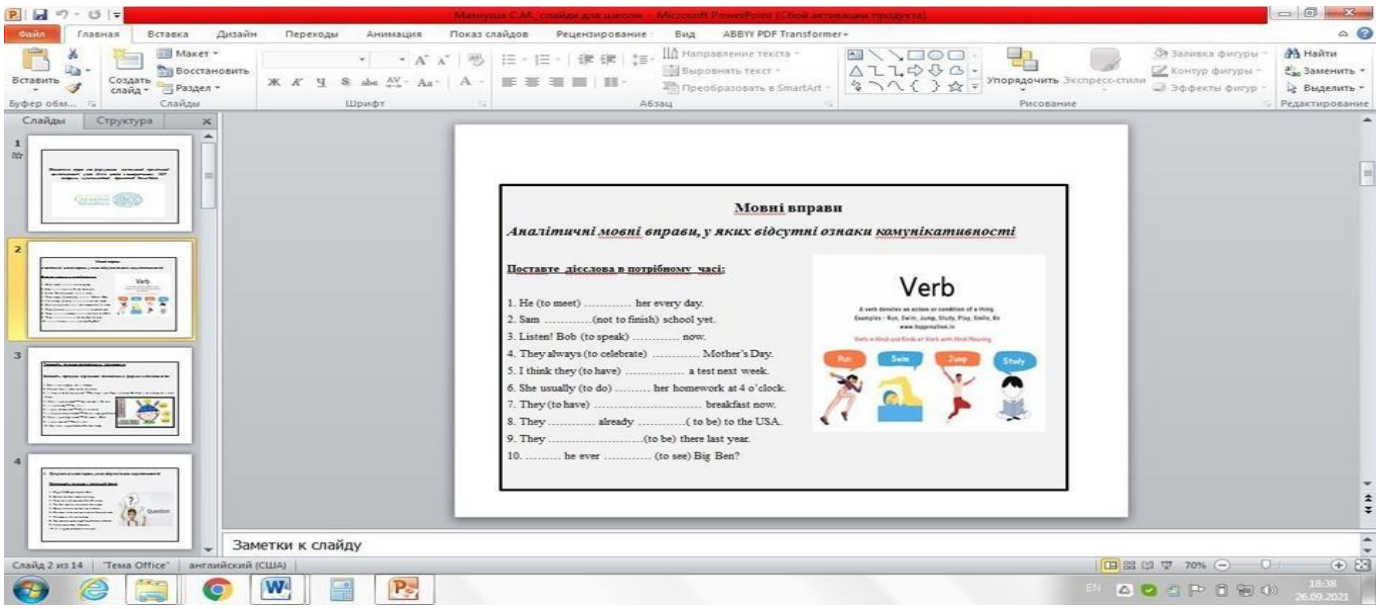

Рисунок 2.4 — Тестування за технологією PowerPoint

Умовні речення (Conditionals: I, II, III типи). Ця тема присвячена типам умовних речень, їхнім функціям і логіці побудови гіпотетичних ситуацій. Вправа 27: "Write Yes or No to answer the questions about each sentence" (аналіз можливості/неможливості ситуацій у First, Second, Third Conditional). Вправа 28: "Complete using the correct form of the verb" (Second та Third Conditional). Вправа 29: "Complete the sentences so that the meaning remains the same" (Inversion in Conditionals). Вправа 33: "Write sentences using Conditionals" (Second та Third Conditional). Застосування ІКТ у пробному навчанні. LearningApps.org - тестування з Conditional Sentences (Type 3).

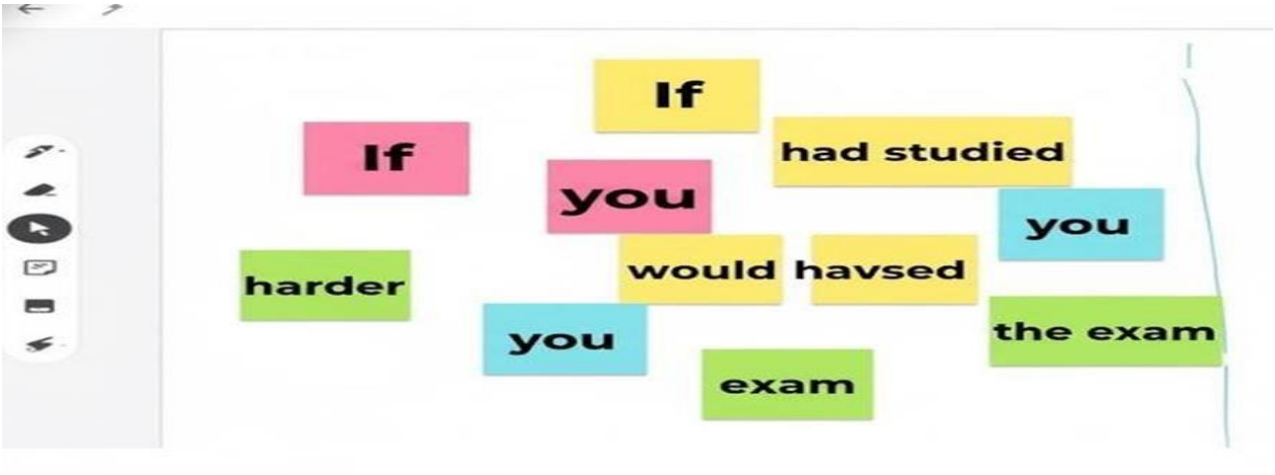

Рисунок 2.5 — Тестування за технологією *LearningApps.org.*
Пасивний стан (Passive Voice)

Мета: опанування утворенням, вживанням та відмінностями між часовими формами пасиву. Вправа 12: "Write passive sentences" (перетворення активних речень у пасивні). Вправа 19: "Write questions using the passive" (питання у пасиві: Present та Past). Вправа 26: "Write sentences in the passive" (перетворення активних у пасивні). Вправа 32: "You have to read a sentence and then write another sentence with the same meaning" (Impersonal Passive to Personal Passive).

Вправа 42: "Make the following sentences passive. Put questions to the newly formed sentences" (Future Continuous Passive).

Застосування ІКТ у пробному навчанні: Quizlet та Padlet - вправи на утворення речень у Passive Voice; учні спільно створювали та редагували приклади, перетворюючи активні конструкції на пасивні.

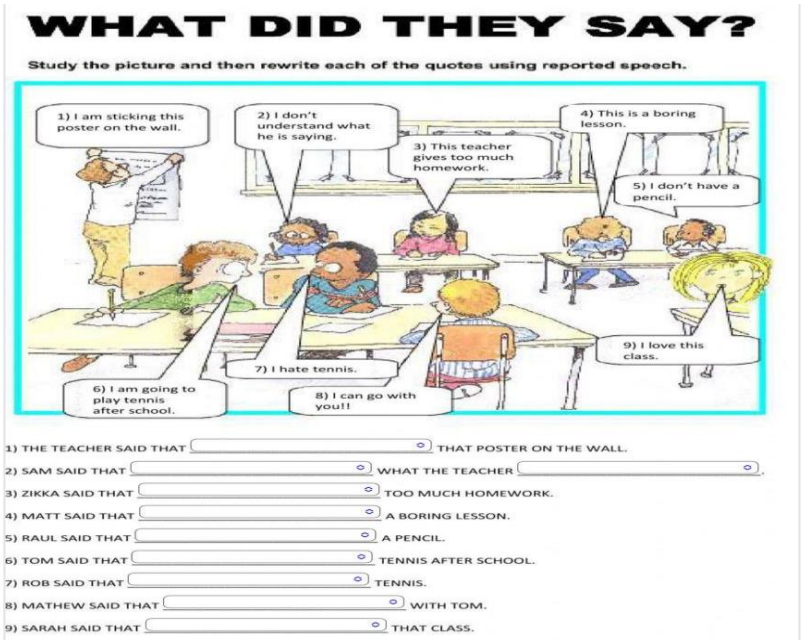

Рисунок 2.6— Тестування за технологією *Padlet*

Непряма мова (Reported Speech). Тема охоплює правила передачі прямої мови непрямою, включаючи зміну часових форм та займенників.Вправа 16: "Report these statements in indirect speech" (перетворення 10 прямих висловлювань у непряму мову). Вправа 17: "Report these statements in indirect speech using the necessary verbs" (перетворення 10 прямих висловлювань у непряму мову).

Застосування ІКТ у пробному навчанні. LearningApps.org - тестування з Reported Speech.

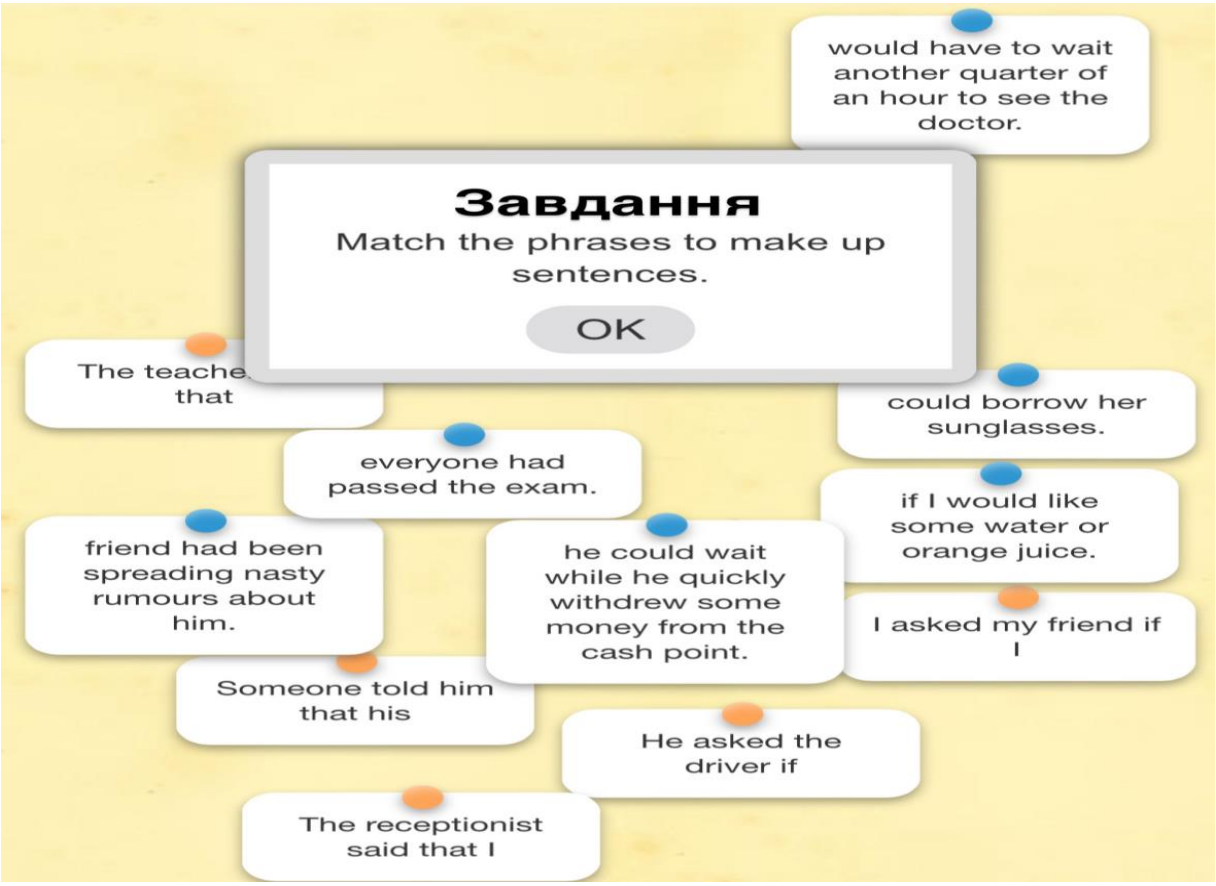

Рисунок 2.7 — Тестування за технологією *LearningApps.org.*

Модальні дієслова (Modal Verbs). Вираження можливості, необхідності, поради, припущення та обов'язку (can, must, should, have to та ін.). Вправа 8: "Choose the correct form" (Modal Verbs). Вправа 43: "Translate the sentences" (Modal Verbs: must, have to, be to, ought to). Вправа 44: "Put the modal verbs before the notional ones" (be to, should, have to, must). Застосування ІКТ у пробному навчанні.

PowerPoint - колективна вправа "Modal Verbs in Context".

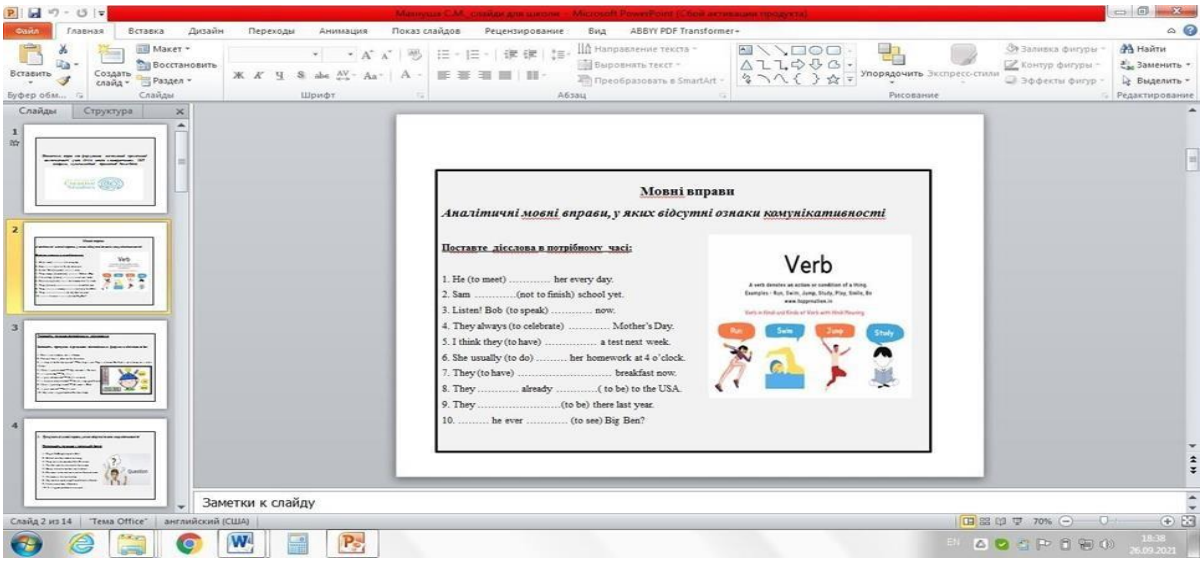

Рисунок 2.8 — Приклад мовної вправи *2* з використанням *PowerPoint*

Герундій та Інфінітив (Gerund and Infinitive). Правила вживання, найбільш поширені дієслова, що керують герундієм чи інфінітивом. It is difficult _____ (find) a good job without speaking English. She enjoys (to read / reading) scientific articles. We decided (to go / going) to the cinema last night.

Застосування ІКТ у пробному навчанні. Вивчалися через Quizlet і LearningApps.

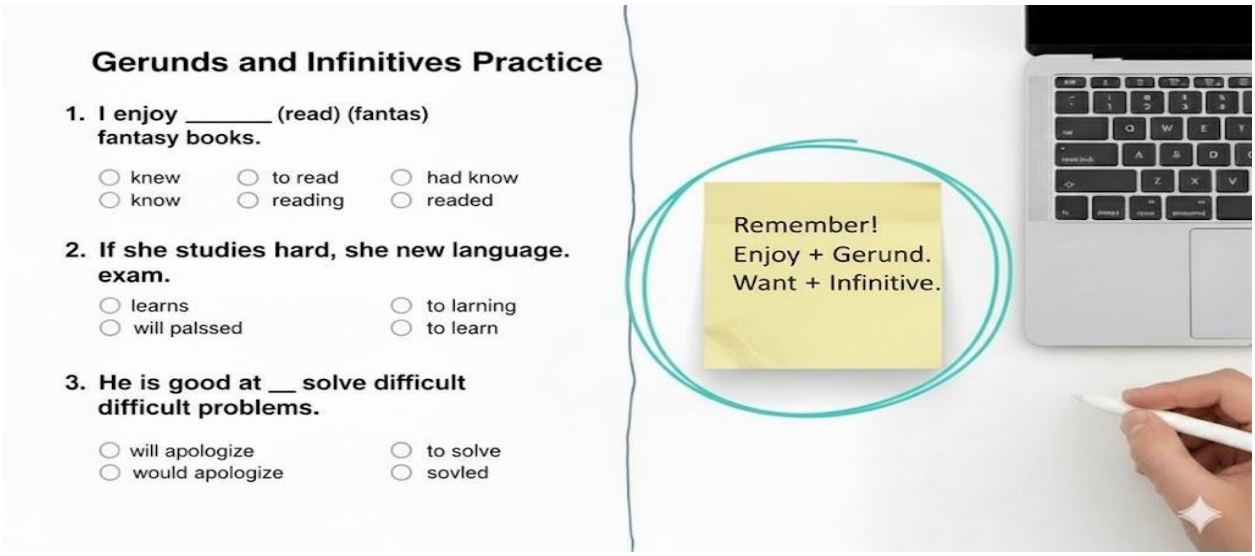

Рисунок 2.9 — Тестування за технологією *LearningApps.org*.

Використання ІКТ у навчальному процесі сприяє підвищенню ефективності формування англомовної граматичної компетентності учнів. Пробне навчання показало, що інтерактивні цифрові ресурси стимулюють

пізнавальну активність, мотивують до навчання, забезпечують миттєвий зворотний зв’язок та розвиток навичок самостійного опрацювання матеріалу.

2.3. Аналіз результатів пробного навчання та його інтерпретація

Пробне навчання проводилося в Бельгії, у місті Антверпен, на базі освітнього центру BelUkra-Onderwijs. У ньому взяли участь клас 10 в якому було 20 учнів . Тривалість пробного навчання у 20 навчальних занять по 45 хвилин. Відповідно до чинної навчальної програми МОН України з іноземних мов для 10 класу (Наказ МОН України № 1407 від 23.10.2017, оновлено 2020 р.)[33], учні повинні опанувати такі граматичні теми

Passive Voice

Conditionals (I–III типи)

Reported Speech

Perfect Tenses (Present, Past, Future Perfect)

Modal Verbs

Gerund / Infinitive

Complex Object

Усі вищезазначені граматичні теми стали змістовою основою пробного навчання, що забезпечує відповідність програмовим вимогам та віковим особливостям учнів старшої школи. Аналіз результатів зрізу знань показав, що рівень знань учнів 10 класів граматичного матеріалу знаходяться на достатньому рівні (додаток А).

У процесі пробного навчання було використано низку ІКТ-засобів та розроблено відповідні вправи, спрямовані на формування англомовної граматичної компетентності учнів 10 класу. Зокрема, застосовувалися такі інтерактивні ресурси та види вправ. Kahoot вправа *«Verb Tense Quiz»* для перевірки правильності вживання дієслівних часів (Present, Past, Future). Учні виконували тести у форматі вікторини, що сприяло активізації змагального інтересу та швидкому засвоєнню граматичних структур. Quizlet вправи на

вживання *Perfect Tense* через флеш-картки, вправи на утворення речень у *Passive Voice*. На інтерактивній дошці учні спільно створювали й редагували приклади, перетворюючи активні конструкції на пасивні. LearningApps.org вправи на *узгодження дієслівних форм* у складних реченнях. Учні поєднували частини речень, формуючи граматично правильні конструкції, після чого система автоматично оцінювала результат. Padlet колективна вправа *«Modal Verbs in Context»*, під час якої учні публікували власні речення з модальними дієсловами (*can, must, should, have to*) та коментували приклади однокласників. PowerPoint мультимедійна вправа *«Reported Speech Practice»*, у якій учні трансформували речення з прямої мови у непряму, орієнтуючись на зорові підказки й пояснення.

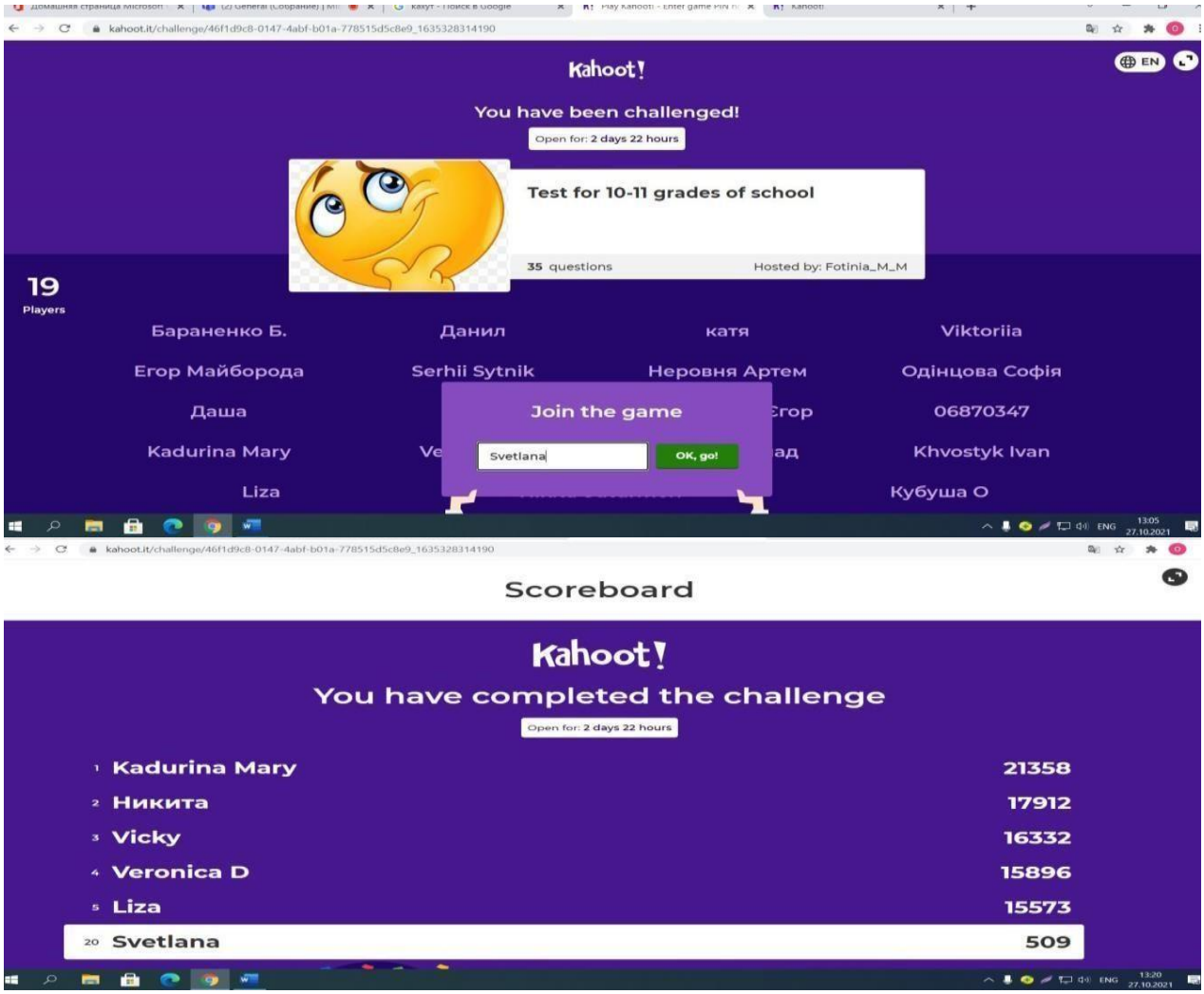

Рисунок 2.10 — Тестування засобом Kahoot (10 клас група 1)

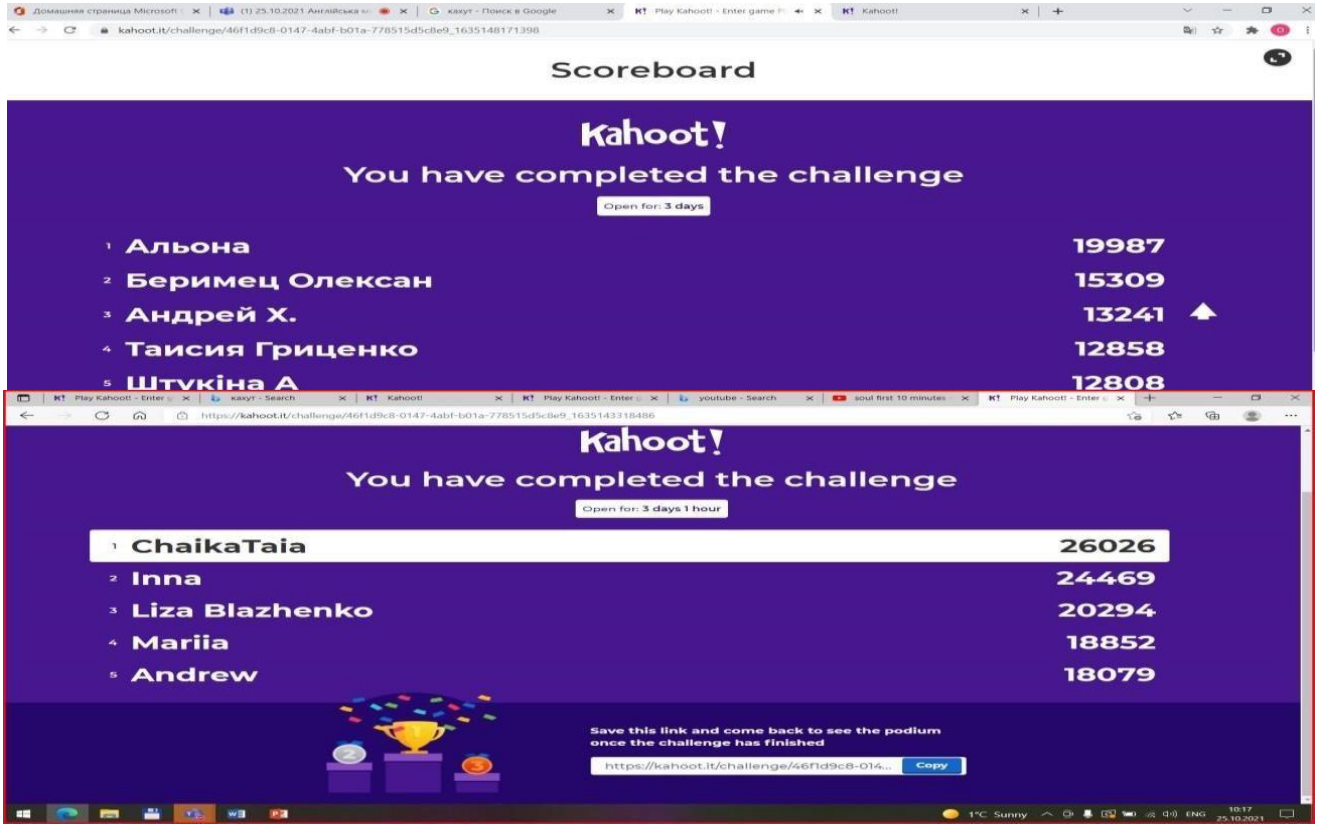

Рисунок 2.11— Тестування засобом Kahoot (10 клас група 2)

Отримані результати пробного навчання підтверджують, що запропонована система вправ та методика формування АГК із використанням ІКТ, зокрема платформи Kahoot, є дієвою й продуктивною. Застосування цих інструментів сприяє підвищенню рівня сформованості граматичних навичок, активізує пізнавальну та навчальну мотивацію учнів, а також створює сприятливі умови для розвитку їхнього творчого потенціалу. Таким чином, розроблену методику можна вважати доцільною для впровадження у навчальний процес учнів 10-х класів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було здійснено ґрунтовний аналіз, організацію та проведення пробного навчання, спрямованого на виявлення ефективності використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі формування англомовної граматичної компетентності учнів 10 класу. Пробне навчання дало змогу на практиці перевірити гіпотезу про те, що систематичне впровадження сучасних цифрових ресурсів у навчальний процес сприяє підвищенню рівня володіння граматичними структурами англійської мови.

Пробне навчання проводилося в реальних умовах навчального процесу, у місті Антверпен (Бельгія) на базі освітнього центру BelUkra-Onderwijs. Клас із 20 учнів був поділений на дві групи по 10 учнів: де група 1, яка навчалася за традиційними методами, група 2, де активно використовувалися ІКТ. Такий підхід дозволив об’єктивно порівняти результати та визначити вплив сучасних технологій на якість засвоєння граматичного матеріалу. Під час пробного навчання було укладено та апробовано підсистему вправ для формування англомовної граматичної компетентності із використанням цифрових ресурсів, таких як Kahoot, Quizlet, LearningApps, Padlet, PowerPoint. Ці інструменти забезпечили інтерактивність навчання, стимулювали пізнавальну активність учнів і сприяли розвитку навичок самостійного опрацювання матеріалу. Зокрема, у Kahoot учні виконували вікторини на перевірку дієслівних часів («Verb Tense Quiz»), у Quizlet опрацьовували граматичні структури через флешкартки, у LearningApps тренували узгодження дієслівних форм, а в Padlet ділилися власними прикладами речень із модальними дієсловами. Застосування ІКТ-вправ сприяло створенню комфортного навчального середовища, у якому учні могли вільно володіти мовним матеріалом, отримувати миттєвий зворотний зв’язок і відчувати мотивацію через елементи ігрового навчання. Це допомогло перетворити засвоєння граматики з рутинного запам’ятовування правил у цікавий процес практичного використання мови.

Аналіз результатів показав, що учні пробне навчанняальної групи продемонстрували істотне покращення рівня граматичної компетентності:

зросла точність і правильність побудови речень, зменшилася кількість граматичних помилок у письмових роботах, підвищилася здатність використовувати граматичні конструкції у власних висловлюваннях, покращилася вимова та швидкість мовлення. Крім того, спостерігалося зростання мотивації до вивчення англійської мови: учні зацікавлено виконували інтерактивні завдання, проявляли ініціативу у використанні цифрових ресурсів та активно співпрацювали в парах і групах.

Елементи навчання лексики та читання використовувалися як засіб контекстуального закріплення граматичних структур, створюючи реальні мовленнєві ситуації для практичного застосування знань. Порівняльний аналіз підсумкового тестування показав, що учні групи 2 досягли вищих результатів у володінні граматичними навичками, ніж учні групи 1, що підтверджує ефективність використання ІКТ як дидактичного засобу.

РОЗДІЛ 3.
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАНННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

3.0. Вступні зауваження

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчання англійської мови, зокрема граматики, є важливим кроком у розвитку сучасної освіти. ІКТ відкривають нові можливості для навчання, надаючи студентам доступ до інтерактивних, мультимедійних і персоналізованих матеріалів. Однак, як і будь-яка інновація, впровадження ІКТ у навчальний процес має як переваги, так і труднощі.

Переваги використання ІКТ у навчанні граматики. Інтерактивність: ІКТ надають можливість створення інтерактивних вправ та завдань, що стимулюють учнів до активної участі. Замість пасивного сприйняття матеріалу, учні можуть виконувати вправи, отримувати миттєвий зворотний зв'язок і коригувати свої помилки, що сприяє кращому засвоєнню граматики. Візуалізація: Візуальні засоби, як-от графіки, анімації, інфографіки, таблиці, діаграми, допомагають краще розуміти граматичні структури. Візуальні елементи сприяють кращому засвоєнню абстрактних понять, зокрема часових форм, умовних конструкцій тощо. Персоналізація навчання: ІКТ дозволяють адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів. За допомогою різних онлайн-платформ і мобільних додатків можна створити персоналізовані маршрути навчання, враховуючи рівень знань і інтереси кожного учня. Це дозволяє уникнути однотипного підходу і забезпечити гнучкість у навчанні.

Види ІКТ, що можуть бути ефективними у процесі формування граматичної компетентності. Онлайн-платформи: Вебсайти та спеціалізовані платформи для вивчення англійської мови, як-от Duolingo, Grammarly, надають безліч вправ для практики граматики. Ці платформи часто пропонують інтерактивні тести, відеоуроки та аналіз помилок, що дають можливість отримати швидкий зворотний зв'язок. Мобільні додатки: Мобільні програми,

якот Babbel, HelloTalk або Quizlet, пропонують зручні інструменти для самостійного навчання граматики. Вони можуть включати вправи на перевірку знань, аудіоматеріали та відео, що допомагають вивчати граматичні правила в контексті. Відеоуроки: Відеоуроки та навчальні ролики на платформах, таких як YouTube, дозволяють наочно пояснювати складні граматичні правила та структури. Завдяки візуальним і аудіоінструментам відео стає більш доступним для різних типів учнів і забезпечує кращу запам'ятовуваність матеріалу. Тестові програми та системи для перевірки знань: Спеціальні тестові програми та платформи (наприклад, Kahoot, Quizizz) дозволяють проводити онлайнопитування, тести та квізи для перевірки знань граматики. Такі інструменти допомагають зробити навчання більш ігровим і мотивуючим.

3.1. Стратегії інтеграції ІКТ у навчальний процес

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) вже давно стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, і їх роль у навчальному процесі також зростає. Використання ІКТ у освіті відкриває нові можливості для навчання, робить його більш інтерактивним, доступним та ефективним. Проте для того, щоб ці технології стали справжнім інструментом покращення навчання, необхідно правильно інтегрувати їх у навчальний процес. У цьому контексті важливо розглянути різні стратегії інтеграції ІКТ у навчання, які сприяють підвищенню якості освіти та розвитку учнів.

Однією з основних стратегій інтеграції ІКТ є створення інтерактивного навчального середовища, яке дозволяє учням активно взаємодіяти з матеріалом. Веб-ресурси, онлайн-курси, електронні підручники та платформи для створення навчальних завдань, як-от Wordwall або Kahoot, дають можливість учителям надавати матеріал у більш динамічному та цікавому форматі. Використання інтерактивних презентацій, відеоуроків і тестів дозволяє зробити навчання більш залученим і захоплюючим, а також дає змогу учням отримувати негайний зворотний зв'язок, що є важливим для процесу засвоєння нових знань.

Інтерактивне навчальне середовище забезпечує учням можливість вивчати матеріал у власному темпі, звертаючись до ресурсів і вправ, коли це потрібно.

Наприклад, онлайн-уроки з поясненням теоретичних концепцій можуть супроводжуватись практичними завданнями або іграми, що дозволяють учням перевірити свої знання та застосувати їх на практиці.

Інтеграція ІКТ також може включати використання цифрових інструментів для спільної роботи учнів. Платформи для спільного редагування документів, як Google Docs, дозволяють учням працювати разом над проектами в реальному часі, що розвиває їхні комунікаційні навички і вміння працювати в команді. Такі інструменти підтримують спільне навчання, де учні можуть обмінюватись ідеями, перевіряти один одного та разом досягати поставленої мети. Спільна робота також дає змогу вчителям відстежувати прогрес учнів, коригувати їхню діяльність і надавати індивідуальні рекомендації. Використання таких платформ дозволяє значно підвищити ефективність командних проектів та підтримує розвиток критичного мислення та співпраці. Ще одна стратегія інтеграції ІКТ це використання технологій для індивідуалізації навчання, що дає змогу кожному учневі працювати на своєму рівні та у своєму темпі. Інтернет-ресурси та онлайнплатформи, такі як Coursera чи Khan Academy, пропонують курси для різних рівнів підготовки, що дозволяє студентам вибирати матеріал, який відповідає їхнім знанням і потребам.

ІКТ дають можливість адаптувати навчання для учнів з різними стилями сприймання інформації, що сприяє розвитку їхніх сильних сторін. Наприклад, деякі учні можуть краще засвоювати інформацію через відео, інші — через текстові матеріали чи інтерактивні вправи. Цифрові ресурси дозволяють організувати навчання таким чином, щоб кожен учень отримував найбільше користі від процесу.

Однією з новітніх стратегій інтеграції ІКТ є впровадження віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR) в освітній процес. Ці технології надають унікальні можливості для занурення учнів у навчальні ситуації, які неможливо створити в реальному житті. Наприклад, за допомогою VR-ресурсів учні можуть «відвідати» історичні події, досліджувати наукові концепції в 3D

просторі або навіть здійснювати віртуальні подорожі в інші країни для вивчення їх культури та мови.

Використання AR дає змогу накладати цифрові об'єкти на реальну картину світу, що може бути корисним для вивчення предметів, таких як географія, біологія або фізика, де учні можуть побачити складні концепції у реальному контексті. Ці технології сприяють розвитку уяви учнів, покращують їхню мотивацію та сприяють глибшому розумінню матеріалу.

Інтеграція ІКТ у навчальний процес є важливим кроком у розвитку освіти. Вона сприяє створенню інтерактивного, доступного та індивідуалізованого навчального середовища, де учні можуть вчитися в своєму темпі, працювати в команді та використовувати сучасні технології для засвоєння матеріалу. Однак для успішної інтеграції ІКТ необхідно, щоб вчителі були добре підготовлені до використання цих інструментів, а сам процес навчання був грамотно організований і адаптований до потреб учнів. Впровадження ІКТ в освіту відкриває нові можливості для розвитку учнів та підвищення якості навчання в цілому.

3.2. Розробка та апробація навчальних матеріалів із використанням ІКТ

Сучасна освіта зазнає значних змін під впливом інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Використання цифрових ресурсів, онлайн платформ та інтерактивних методик дає змогу підвищити ефективність навчання, зробити його більш доступним і гнучким. Одним із ключових аспектів впровадження ІКТ у навчальний процес є розробка та апробація навчальних матеріалів, що відповідають сучасним освітнім стандартам і запитам студентів. У процесі створення навчальних матеріалів важливо враховувати як теоретичні, так і практичні аспекти дисципліни. Використання ІКТ дозволяє розширити традиційні підходи до викладання, інтегруючи такі елементи: Мультимедійні презентації (зображення, відео, анімації); Електронні підручники та інтерактивні навчальні модулі; Відеолекції та вебінари; Системи управління навчанням (LMS), такі як Moodle, Google Classroom тощо;Онлайн-тестування та

інтерактивні завдання. Апробація є важливим етапом оцінки якості та ефективності розроблених ресурсів. Вона передбачає: Випробування матеріалів у реальному навчальному процесі; Отримання зворотного зв'язку від студентів та викладачів. Аналіз ефективності засвоєння матеріалу;

Коригування матеріалів на основі отриманих даних. Для оцінювання ефективності навчальних матеріалів можна використовувати анкетування, обговорення у форумах, статистику активності студентів у навчальних платформах тощо.

Нами було використання Google Форм у процесі апробації яка дозволяє швидко оцінювати результати та виявляти проблемні теми, які потребують доопрацювання. Вибірка 20 чоловік .

Мета пробного навчання. Оцінити ефективність навчальних матеріалів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі вивчення англійської мови учнями 10 класу на прикладі теми "The Impact of Social Media on Modern Communication".

Гіпотеза пробного навчання. Використання ІКТ у навчальному процесі сприяє підвищенню рівня знань учнів з англійської мови, покращенню навичок читання, письма, аудіювання та говоріння, а також підвищує мотивацію до навчання.

База пробного навчання. Дане пробне навчання проводилося на базі міста Бельгія, Антверпен, BelUkra-Onderwijs де у тестуванні взяли участь 20 учнів 10 класу поділені на 2 групи, 1 за традиційним методом і 2 за методом ІКТ.

Методи пробного навчання. Попереднє тестування для визначення рівня знань учнів до використання ІКТ. Основний навчальний етап вивчення теми за допомогою інтерактивних завдань, відео, Google Форм. Фінальне тестування – для оцінки ефективності застосованих методик. Аналіз результатів – порівняння рівня знань до і після проходження курсу.

Рисунок 3.1

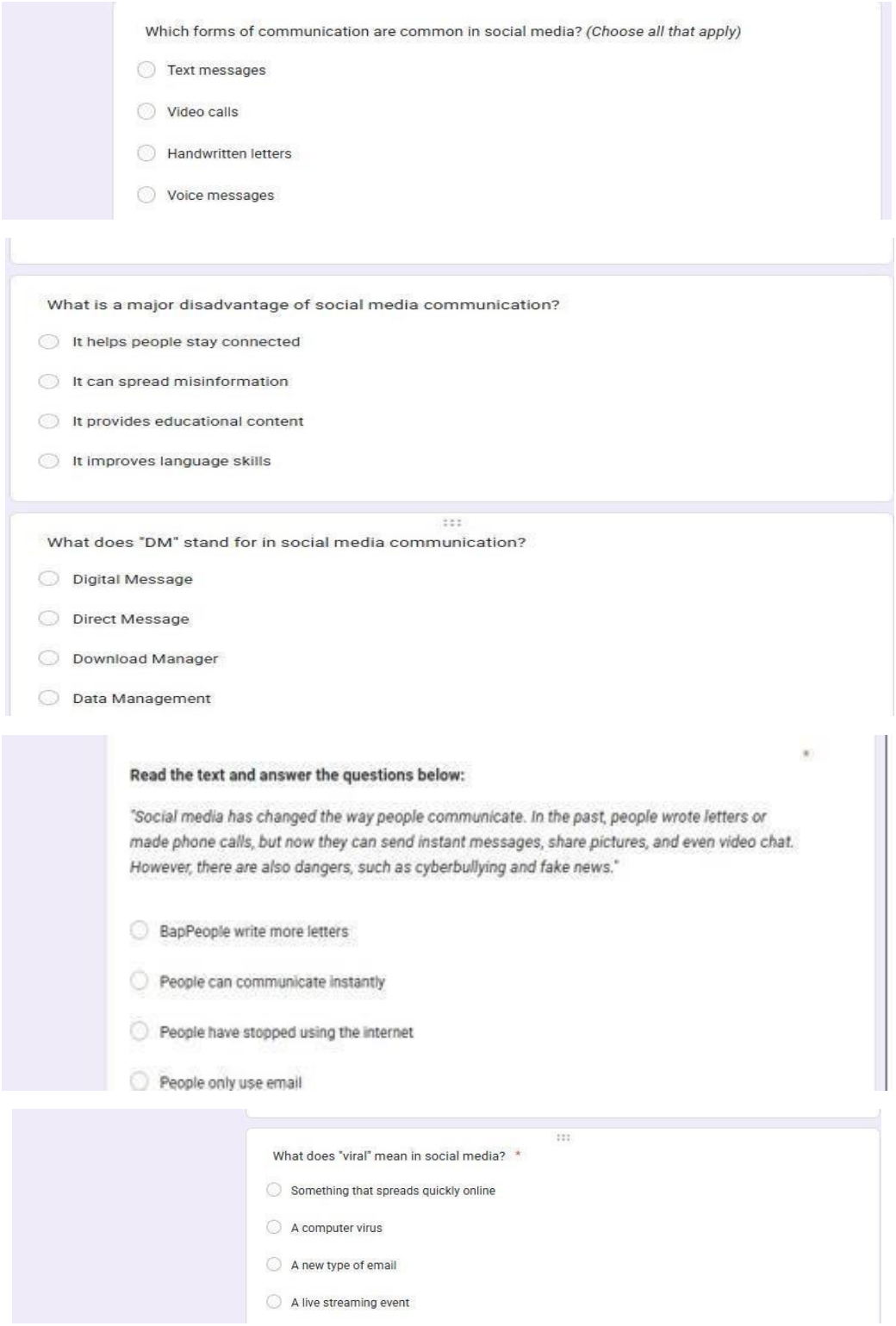

Рисунок 3.1. Тести Google Форм

Застосування ІКТ у розробці навчальних матеріалів значно покращує якість освіти, робить навчальний процес більш інтерактивним і доступним. Апробація матеріалів є важливим етапом, який дозволяє оцінити їх ефективність та вдосконалити відповідно до потреб студентів. Використання Google Форм для

тестування знань є ефективним інструментом для перевірки рівня засвоєння матеріалу та покращення навчального процесу.

Таблиця 3.1

Результати апробації тесту

Категорія	Середній результат (%)	Примітки
Загальна успішність	78%	Прохідний поріг – 60%
Кількість учнів, які успішно склали тест	42 (84%)	
Кількість учнів, які не склали тест	8 (16%)	
Теоретичні питання (одна правильна відповідь)	80%	Найскладніше: "Netiquette" (55%)
Питання з кількома відповідями	76%	Найбільше помилок у "Переваги соцмереж"
Завдання на відповідність	72%	Часті помилки в терміні "Troll"
Читання (Reading comprehension)	85%	Високий рівень розуміння тексту
Лексика (Vocabulary quiz)	79%	Деякі терміни плутають
Написання (Writing task)	90%	25% мають граматичні помилки
Говоріння (Speaking task)	88%	60% учнів говорять впевнено

Аналіз результатів за категоріями завдань. Теоретичні питання (80%) – більшість учнів добре засвоїли матеріал, однак найскладнішим виявилося питання про "Netiquette" (55% правильних відповідей). Питання з кількома варіантами відповідей (76%) – деякі учні припустилися помилок у питанні про

"Переваги соцмереж", що вказує на недостатнє розуміння цього аспекту. Завдання на відповідність (72%) – найскладнішим виявилося визначення значення терміна "Troll". Читання (85%) – учні добре справилися із завданнями на розуміння тексту. Лексика (79%) – були допущені помилки у використанні деяких специфічних термінів. Написання (90%) – 25% учнів допустили граматичні помилки, однак загалом рівень письма є високим. Говоріння (88%) – більшість учнів змогли впевнено висловлювати свої думки, хоча 40% потребують додаткової практики. Динаміка змін рівня знань. Порівняння результатів до та після проходження курсу показало значний приріст знань у всіх категоріях: Загальна успішність зросла з 55% до 78% (+23%). Найбільший прогрес відзначено у лексичних завданнях (+26%) та питаннях з кількома варіантами відповідей (+26%). Читання та письмо також покращилися (+20%), що свідчить про ефективність інтеграції ІКТ у навчальний процес.

Перед проведенням пробного навчання була здійснена апробація тесту, у межах якої відбулося його пробне застосування для перевірки зрозумілості завдань, валідності вимірювання та надійності отримуваних результатів. За підсумками апробації тестовий інструментарій був уточнений і вдосконалений, що забезпечило його повну відповідність цілям пробного навчання.

Після виконання завдань здійснювався аналіз правильності відповідей, часу виконання та типових граматичних помилок, а також збір зворотного зв’язку від учнів щодо зручності й зрозумілості завдань. Отримані результати дали змогу ідентифікувати проблемні теми, уточнити інструкції до окремих вправ та підвищити їх надійність як інструменту оцінювання рівня сформованості англомовної граматичної компетентності. Метою апробації було підтвердження можливості використання розроблених тестових матеріалів як валідного інструменту моніторингу готовності учнів до правильного застосування англійських граматичних структур у процесі навчання.

Таблиця 3.2.

Результати вхідного та вихідного тестування рівня граматичної компетентності учнів

Група	Середній бал (вхідний тест)	Середній бал (вихідний тест)	Різниця	Висновок
Група 2 (з використанням ІКТ)	55 %	78 %	+23 %	Рівень граматичної компетентності зріс завдяки інтеграції ІКТ (Kahoot, Quizlet, Padlet, Google Forms).
Група 1 (традиційне навчання)	54 %	61 %	+7 %	Незначні зміни; традиційні методи не дали істотного зростання результатів.

Порівняльний аналіз показників вхідного та вихідного тестування свідчить про суттєву різницю в динаміці розвитку граматичної компетентності . У групі 2, де під час навчання активно використовувалися інформаційно-комунікаційні технології (зокрема сервіси Kahoot, Quizlet, Padlet, Google Forms), спостерігається помітне зростання середнього балу з 55 % до 78 %, тобто на 23 %. Це свідчить про ефективність застосування інтерактивних цифрових інструментів, які підвищують мотивацію учнів, залучають їх до активної взаємодії та сприяють кращому засвоєнню граматичного матеріалу. Натомість у групі 1 , де навчання здійснювалося традиційними методами без використання ІКТ, підвищення рівня граматичної компетентності є незначним лише на 7 % (з 54 % до 61 %). Отже, можна зробити висновок, що традиційні форми роботи не

забезпечують достатньої динаміки розвитку мовних умінь і не стимулюють учнів до активного навчання.

Загалом, результати пробного навчання підтверджують, що інтеграція ІКТ у процес навчання граматики має позитивний вплив на формування граматичної компетентності учнів, сприяє підвищенню рівня знань, інтересу до предмета та ефективності навчального процесу.

3.3. Перспективи подальшого пробного навчання та впровадження ІКТ у вивчення англійської граматики

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відкривають безмежні можливості для навчання, зокрема у сфері вивчення англійської мови. Граматика, яка традиційно сприймається учнями як складна та нудна дисципліна, може стати значно доступнішою та цікавішою завдяки цифровим інструментам. Використання технологій дозволяє не лише полегшити процес засвоєння правил, а й зробити його більш інтерактивним, персоналізованим та ефективним.

Однією з головних переваг цифрових технологій є доступність великої кількості інтерактивних матеріалів, які можна адаптувати під рівень знань кожного учня. Наприклад, онлайн-платформи, такі як Quizlet, Kahoot! та Duolingo, дозволяють вивчати граматичні правила у формі ігор, тестів та вправ, що значно підвищує мотивацію до навчання.

Ще одним важливим аспектом є можливість використання штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання для аналізу типових помилок студентів. Інтерактивні граматичні тренажери можуть визначати слабкі місця кожного учня та пропонувати індивідуальні завдання для їхнього виправлення. Таким чином, навчальний процес стає більш персоналізованим і ефективним.

Інтеграція мультимедійних технологій також значно покращує сприйняття інформації. Відеоуроки, аудіофайли та інтерактивні презентації сприяють кращому розумінню складних граматичних конструкцій. Наприклад, використання анімованих пояснень допомагає візуально запам’ятовувати правила, що особливо корисно для учнів із різними стилями навчання.

Доповнена реальність може стати революційним інструментом у викладанні граматики. Наприклад, мобільні додатки з AR-технологією можуть дозволяти учням взаємодіяти з віртуальними об’єктами та виконувати граматичні вправи у реальному середовищі. Це робить навчання більш захопливим і практично орієнтованим [50].

Віртуальна реальність (VR) може бути корисною для створення повноцінних мовних середовищ, у яких учні можуть взаємодіяти з персонажами та застосовувати граматичні правила у діалогах. Такий підхід допомагає покращити навички комунікації та підвищує рівень впевненості у використанні мови.

Ігрові елементи у навчанні – це ще один перспективний напрямок. Пробне навчання показують, що гейміфікація підвищує рівень залученості учнів та сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Граматичні правила можна подати у форматі квестів, вікторин або інтерактивних завдань, що зробить процес навчання більш цікавим.

Штучний інтелект дозволяє створювати чат-ботів, які можуть допомагати учням у реальному часі. Такі програми можуть відповідати на питання, пояснювати граматичні правила та навіть виправляти помилки у реченнях. Наприклад, платформи на зразок Grammarly вже зараз аналізують тексти та надають рекомендації щодо покращення граматики.

Завдяки розвитку штучного інтелекту можна створювати навчальні системи, що адаптуються під кожного учня. Наприклад, такі ресурси, як Coursera або Udemy, пропонують персоналізовані курси з вивчення англійської граматики, де учні можуть отримувати індивідуальні рекомендації та зворотний зв’язок від AI-систем.

Впровадження ІКТ у навчальний процес потребує подальших досліджень для визначення найбільш ефективних методів навчання. До потенційних напрямків досліджень можна віднести:

Аналіз впливу гейміфікації на засвоєння граматики серед учнів різного віку. Пробне навчання ефективності доповненої реальності у викладанні

граматичних правил. Вивчення впливу персоналізованих онлайн-платформ на швидкість засвоєння англійської граматики. Оцінка використання чат-ботів та віртуальних репетиторів у навчальному процесі. Впровадження ІКТ у процес вивчення англійської граматики має величезний потенціал. Використання інтерактивних технологій дозволяє зробити навчання більш захопливим, гнучким і ефективним. Подальше пробне навчання у цій сфері допоможе удосконалити методи викладання та адаптувати їх до потреб сучасного учня. Завдяки технологіям майбутнє вивчення мови стане не лише легшим, а й цікавішим, сприяючи кращому розумінню та практичному застосуванню англійської граматики у реальному житті.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі представлено результати педагогічного пробного навчання, спрямованого на перевірку ефективності використання інформаційнокомунікаційних технологій (ІКТ) у процесі формування англомовної граматичної компетентності учнів 10 класу закладу загальної середньої освіти. Пробне навчання передбачало три етапи: констатувальний, формувальний та підсумковий.

На першому етапі проведено вхідне тестування з метою визначення початкового рівня граматичної компетентності учнів. У тесті, що складався з 40 завдань різного рівня складності (множинний вибір, заповнення пропусків, трансформація речень), брали участь 20 осіб, розподілених на дві навчальні групи. Результати тестування засвідчили майже однаковий стартовий рівень: у групи 1 — 54 % правильних відповідей (середній бал 6,1 з 12), у групи 2 — 55 % правильних відповідей (середній бал 6,2 з 12). Це створило рівні умови для подальшого педагогічного впливу.

На формувальному етапі застосовувались різні підходи до навчання. Група 2 працювала із використанням сучасних ІКТ-інструментів — Kahoot, Quizlet, LearningApps, Padlet, Google Forms, що дозволяло створювати інтерактивні вправи, вікторини та тести з тем Conditionals, Reported Speech, Passive Voice, Modal Verbs, Gerund/Infinitive, Complex Object, Perfect Tenses. Навчальні заняття

поєднували пояснення нового матеріалу, індивідуальну роботу з цифровими завданнями та онлайн-перевірку засвоєного.

Група 1 вивчала ті самі граматичні теми традиційними засобами: вправи з підручника, усні тренування, письмові завдання на паперових носіях та звичайне тестування.

У ході пробного навчання учні групи 2 виконали понад 200 інтерактивних вправ, 25 онлайн-вікторин та 5 тематичних тестів у Google Forms. Уже на четвертому тижні зафіксовано помітний прогрес: середній результат групи 2 зріс до 68 %, тоді як група 1 залишилася на рівні 58 %. Учні наголошували, що завдяки інтерактивним завданням, зворотному зв’язку та можливості багаторазового виконання вправ вони краще розуміли та запам’ятовували граматичні правила.

Під час підсумкового тестування, яке містило складніші завдання, група 2 продемонструвала приріст показника на 23 %, що суттєво перевищує темп зростання групи 1. Статистичний аналіз ($p < 0,05$) підтвердив достовірність отриманих відмінностей. Крім кількісних результатів зафіксовано якісні покращення: учні групи 2 частіше використовували граматичні конструкції у власних висловлюваннях, рівень граматичних помилок зменшився з 25 % до 11 %, понад 80 % учнів зазначили підвищення інтересу до вивчення англійської мови та більш позитивне ставлення до навчання.

Порівняльний аналіз підтвердив, що застосування ІКТ: забезпечує вищий рівень засвоєння граматичного матеріалу; формує навички самоконтролю та самооцінки; підвищує мотивацію й емоційний комфорт; дозволяє індивідуалізувати навчальний процес; сприяє розвитку критичного мислення та мовленнєвої гнучкості.

Отже, результати пробного навчання підтвердили: використання інформаційно-комунікаційних технологій є дієвим засобом формування англомовної граматичної компетентності учнів старшої школи. ІКТ підвищують якість засвоєння граматичних структур, розвивають уміння вчитися протягом життя, цифрову компетентність, автономність та комунікативну активність учнів.

ВИСНОВКИ

Проведене пробне навчання дало змогу комплексно розкрити проблему формування англомовної граматичної компетентності старшокласників у сучасних умовах цифровізації освіти та обґрунтувати практичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі навчання англійської мови. Отримані результати засвідчили значний потенціал ІКТ у підвищенні ефективності засвоєння граматичного матеріалу, розвитку мовленнєвих умінь та формуванні внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови.

Теоретичний аналіз дав змогу уточнити поняття англомовної граматичної компетентності (АГК) як складного утворення, яке включає систему знань про граматичні форми та правила їх функціонування, уміння правильно застосовувати граматичні структури в усному та писемному мовленні, а також здатність здійснювати контроль і самокорекцію висловлювання.

Важливим результатом теоретичної частини стало визначення психологовікових особливостей учнів 10 класу, що впливають на процес формування граматичних навичок. До них належать розвиток абстрактного та логічного мислення, уміння до самоконтролю, здатність до самостійного аналізу мовних явищ, підвищений рівень навчальної автономії та інтерес до інтерактивних, наочно представлених матеріалів.

Вивчення нормативних документів МОН України довело, що програмові вимоги для учнів 10 класів передбачають опрацювання складних граматичних тем, до яких належать: Conditionals, Perfect Tenses, Gerund/Infinitive, Passive Voice, Modal Verbs, Reported Speech, Complex Object. Аналіз підтвердив, що такі ІКТ, як Kahoot, Quizlet, LearningApps, Padlet, Google Forms, сприяють розвитку АГК завдяки інтерактивності, адаптивності та можливості оперативного зворотного зв’язку. Пробне навчання, проведене серед 20 учнів старшої школи, дозволило обґрунтувати результативність застосування ІКТ у формуванні АГК. Протягом восьми навчальних тижнів (16 уроків по 2 години) використовувалась спеціально розроблена система вправ, де кожна граматична тема супроводжувалася відповідним цифровим інструментом. Так, для закріплення

дієслівних часів застосовувався Kahoot, а для подання й первинного опрацювання матеріалу створювалися мультимедійні презентації PowerPoint. Формування вмінь використання Passive Voice здійснювалося через Quizlet і Padlet; опрацювання Modal Verbs на спільній інтерактивній стіні Padlet; відпрацювання умовних та складних речень за допомогою LearningApps; трансформація речень в опосередкованій мові через мультимедійні вправи PowerPoint; Perfect Tenses та Gerund/Infinitive через Quizlet і LearningApps, із фінальним контролем у Google Forms. Порівняння результатів вхідного та підсумкового тестування продемонструвало суттєве підвищення рівня сформованості граматичних умінь у групи 2, тоді як група 1 продемонструвала менший динамічний приріст. На початку навчання середній показник граматичної компетентності становив 54 % у групи 1 та 56 % у групи 2. Після завершення навчання група 2 досягла 83 % засвоєння матеріалу, тоді як група 1 68 %, що засвідчило суттєві відмінності у результативності навчання. Приріст рівня сформованості АГК становив 27 % у групи 2 та 14 % у групи 1.

Особливо виразні якісні зміни простежено у сфері граматичної точності: учні групи 2 скоротили кількість помилок у письмових роботах у середньому на 41 %, тоді як у групи 1 лише на 18 %. Найбільш позитивна динаміка виявилася у темах “Conditionals”, “Reported Speech”, “Passive Voice”, “Gerund and Infinitive”, де учні, які працювали з ІКТ, демонстрували вищу точність і стабільнішу автоматизацію навичок. Анкетування засвідчило, що 78 % учнів групи 2 вважають заняття з використанням цифрових ресурсів більш цікавими та змістовними, а 72 % зазначили, що ІКТ допомагають легше запам’ятовувати граматичні правила. Таким чином, результати пробного навчання підтвердили, що використання інформаційно-комунікаційних технологій є ефективним засобом формування англомовної граматичної компетентності учнів старшої школи. ІКТ не лише забезпечують якісне засвоєння граматичних структур, а й сприяють розвитку критичного мислення, цифрової грамотності, самостійності, автономності та відповідальності учнів за власне навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ванівська О. М. Реалізація компетентнісного підходу в процесі викладання іноземної мови у вищій школі. Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1 (38). С. 71–75.

2. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину Г. О. Васьківська Молодь і ринок. 2013. №1 (96). С. 18–22.

3. Ващенко, Л.С. Старшокласники про мотиви навчання в профільному закладі загальної середньої освіти In: The 7th International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (January 19-21, 2022) . Cognum Publishing House, c. Manchester, United Kingdom, стор. 2022. 372-375.

4. Венцко Х. Б. Технологія створення мультимедійного навчального ресурсу з англійської мови. URL: https://core.ac.uk/download/323512377.pdf, 84 с. (дата звернення: 20.05.2024).

5. Вовк О. І. Формування граматичної компетентності студентів–філологів у процесі оволодіння англійською мовою. Вісник ЛНПУ ім. Т. Шевченка, 2007. № 20 (136). С. 20–24.

6. Вознюк О. В. Структурна модель навчальної презентації. Освіта та суспільство. 2007. № 3. С. 43 – 45.

7. Воробйова І. А. Формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи засобами іноземної мов. Інститут педагогіки АПН України. Київ, 2003. 20 с.

8. Використання англомовних мультимедійних засобів навчання для формування граматичної компетентності учнів старших класів ЗЗСО Г. О. Ліхачова. Київ: КДПУ, 2024. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11316 (дата звернення: 29.11.2024).

9. Гридін І. П. Психологічні особливості учнів та їх урахування в педагогічному процесі. 27 с. https://naurok.com.ua/psihologichni– osoblivosti–

uchniv–ta–h–urahuvannya–v–pedagogichnomu–procesi–220229.html. (дата звернення: 17.06.2024).

10. Гридіна С. А. Доцільність використання мультимедійних комп'ютерних презентацій на уроках іноземних мовТаврійський вісник освіти. 2014. 2 (46). С. 210–214.

11. Гуревич Р.С., Шестопалюк О.В., Шевченко Л.С. Застосування мультимедійних засобів навчання та глобальних інформаційних мереж у наукових дослідженнях: посібник. Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Вінниця, 2004. 182 с.

11. Добірка безкоштовних інструментів для створення презентацій. Офіційний сайт системи HURMA. URL: https://hurma.work/blog/dobirka–bezkoshtovnih–instrumentiv–dlya–stvorennya–prezentaczij/ (дата звернення: 01.03.2025).).

12. Єрьоменко В. В. Психологічні особливості учнів старших класів. Стаття на офіційному сайті платформи Vseosvita.ua. 3 с. URL: https://vseosvita.ua/library/psihologicni–osoblivosti–ucniv–starsih–klasiv– 7947.html (дата звернення: 01.03.2025).).

13. Жилкіна Є. Використання мультимедійних презентацій у навчанні дошкільників рідної мови як психолого–педагогічна проблема Збірник наукових статей учасників Всеукраїнської науково–практичної Інтернет– конференції "Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, 46 перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 289–293.

14. Кириленко М. О. Труднощі формування граматичної компетентності в учнів середньої школи. 2019. С. 97-98 https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/tezy_lingvo_stud_18.04.2019.pdf#page=97(дата звернення: 11.06.2024).

15. Київський університет ім. Б. Грінченко. Методика навчання іноземної мови. Лекція 9. Київ. 7 с. URL: https://studfile.net/preview/5113278/ (дата звернення: 11.06.2024).

16. Костенко А. А. Полімодальне сприйняття як психофізіологічна передумова застосування мультимедійних технологій у процесі навчання іноземної мови.Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 28. С. 192 – 197.

17. Лапінський В.В. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів. Інформаційні технології в освіті. 2016. № 15. С. 30–37.

18. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально–методичний посібник /В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай [та ін.] ; за наук. ред. В. Г. Редька. К. : Педагогічна думка, 2013. 260 с.

19. Ломова Ю. В. Методика застосування мультимедійного обладнання в процесі вивчення економічних дисциплін. Стаття на офіційному сайті освітнього проекту «На урок». URL: https://naurok.com.ua/metodika– zastosuvannya– multimediynogo–obladnannya–v–procesi–vivchennya– ekonomichnih–disciplin– 24968.html (дата звернення: 01.03.2025).

20. Людмила Гаврилова, Інна Хижняк. Класифікація лекційних презентацій та вимоги до них. Вісник Львівського університету. URL: https:// litmisto.org.ua/?p=19616 (дата звернення: 01.03.2025)

21. Майя Ярова. 21 сайт для для вивчення англійської безкоштовно онлайн. URL: https://ain.ua/2023/01/25/21–sajt–dlya–dlya–vyvchennya–anglijskoyi– bezkoshtovno/ (дата звернення: 01.03.2025).

22. Мардарова І. Інформатизація дошкільної освіти : проблеми та перспективи розвитку Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського. № 5 (112). 2016. С. 78–82.

23. Матвієнко Т. С. Використання інформаційно–комунікативних технологій на уроках української мови. Англійська мова та література. 2016. № 7–8. С. 9–13.

24. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно–логічних схемах і таблицях : навчальний посібник [С. Ю. Ніколаєва, С. В. Гапонова та ін.]. К.: Ленвіт, 2004. 208 с.

25. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів /Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

26. Мерзлякова О. Л. Психологічні чинники саморозвитку старшокласників та шляхи активізації цього процесу. Освіта регіону: політика, економіка, соціологія. 2009. № 3. С. 211–216. URL: https://journals.uran.ua/itlt/article/view/163173 (дата звернення: 05.12.2025).

27. Міщеко О. А. Види мультимедійних засобів навчання. 3 с. URL: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Pedagogica/28714.doc.htm. (дата звернення: 19.04.2024).

28. Міністерство освіти і науки України. Англійська мова. Програма для 10–12 класів: основний (базовий) рівень. Київ : МОН, 2025. 48 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1011klas/1-eng-ak.pdf (дата звернення: 05.12.2025).

29. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітній навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10– 11 класи : Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy–10–11–klas/2018–2019/inozemni–movi–10–11–19.09.2017.pdf (дата звернення: 01.03.2025).).

30. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : Підручник. Київ :

Академія, 2010. 328 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427509.pdf(дата звернення 08.04.2024).

31. Поліщук В. М. Використання мультимедійних технологій в освітньому процесі. Стаття на офіційному сайті освітнього проекту «На урок». 9 с. URL: https://naurok.com.ua/vikoristannya–multimediynih–tehnologiy–v–osvitnomu– procesi–195133.html (дата звернення 08.04.2024).

32. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Методичний посібник. Київ, 2002. 255 с.

33. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2011 р. № 1392 (у ред. від 01 верес. 2020 р., підстава — постанова КМУ № 143-2020-п). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1392-2011-%D0%BF (дата звернення: 06.12.2025).

34. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: Посібник/ Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2004. 360 с. URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/271(дата звернення: 03.11.2025).

35. Про інструктивно–методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році : Лист Міністерства освіти і науки України від 30.08.2024 1.1/15776–24. URL: https://tkmco.org/wp–content/uploads/2024/09/інструктивно–методичні– рекомендації.pdf (дата звернення: 30.09.2024).

36. Про національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U347_02?an=67 (дата звернення: 01.03.2025).

37. Радзивілюк Т. М. Використання мультимедійних технологій на уроках англійської мови. URL: https://naurok.com.ua/vikoristannya–multimediynih– tehnologiy–na–urokah–angliysko–movi–378987.html (дата звернення 03.05.2024).

38. Романенко Л.В. Використання мультимедійних технологій у вивченні англійської мови. Комп'ютер у школі та сім'ї. Науково методичний журнал. 2016, № 5. С. 40–45.

38. Скляренко Н. К. Систематизація і повторення іншомовного граматичного матеріалу в основній і старшій школі. Журнал «Іноземні мови». 2009. С. 17-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2009_4_4 . (дата звернення: 01.03.2025)

39. Сурякова М. В. Особистісні особливості старшокласників та їхні стратегії поведінки в конфлікті // Педагогіка і психологія. 2012. № 1 (74). С. 129– 137. URL: https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2012/1/21.pdf (дата звернення: 05.12.2025).

40. Чепуренко Я. О. Навчально-методичний комплекс як вид навчального видання. 2018. С. 7-14. URL: https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3760fa44-672d-41b3-a327d8949c70a167/content . (дата звернення: 01.03.2025)

41. Тригуб І. П. Формування граматичної компетентності у студентів немовних спеціальностей ВНЗ у процесі вивчення англійської мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2014. № 10. Т. 2. С. 74–77.

42. Туріщева Л.В. Вікові аспекти виховання школяра. // Виховна робота в школі, 2006. № 8. С. 36–41.

43. Уманська Ж. О. Використання мультимедійних технологій на уроках англійської мови як засіб активізації навчальної діяльності учнів. Стаття до освітнього проекту «На урок». 6 с. https://naurok.com.ua/z-dosvidurobotivikoristannya-multimediynih-tehnologiy-na-urokah-angliysko-movi-yakzasibaktivizaci-navchalno-diyalnosti-uchniv-95317.html (дата звернення 22.04.2024).

44. Чорноус О. В. Застосування мультимедійних технологій у самостійній роботі старшокласників в умовах профільного навчання.

Організаційно-педагогічні засади проектування освітнього середовища гімназії : зб. матер. наук.-практ. конф. та семінарів відділу інновацій та стратегій розвитку освіти за 2019 р. [за ред. С. Е. Трубачевої, Л. А. Онищук]. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 58–60.

45. Strauss S., Lee J., Ahn K. Applying Conceptual Grammar to Advanced– Level Language Teaching: The Case of Two Completive Constructions in Korean The Modern Language Journal, vol. 90. № 2, 2006. P. 185–209.

46. Черниш В. В. Навчання англомовного читання та аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів. Київський національний лінгвістичний університет, Київ. 2001. 227 с.

47. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови. [Електронний ресурс]. Режим доступу https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-informaciyno komunikaciynihtehnologiyna-urokah-inozemno-movi-176113.html (дата звернення: 16.09.2025).

48. Мірошник І. В. Методичні рекомендації щодо формування англомовної граматичної компетентності учнів початкової загальноосвітньої школи І. В. Мірошник Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2015. №50(III(26)). С. 55-59. Режим доступу: https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/937/1/…/Методичні%20рекомендації%20…pdf (дата звернення: 16.09.2025).

49. Makhnusha Svitlana. Information and communication technologies in the study of a foreign language as a basis for the formation of foreign language intercultural communication Тези доповідей I Всеукраїнської наукової конференції «Макаренківські читання: філологічні та методичні студії». 22-23 квітня 2021 року. Суми: СумДПУ, 2021. с. 55-56.

50. Opp-Beckman L. Shaping the Way We Teach English: Successful Practices Around the World L. Opp-Beckman, S. J. Klinghammer. University of Oregon USA. 2016. 154 p.

51. Saienko N., Semyda O., Akhmad I. Using social networks in teaching ESP to engineering students Advanced Education. 2020. Is. 14. P. 38-

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ

52. Фодчук Т.В Еволюція англійської мови в епоху цифровізації. Магістерські студії. *Науковий онлайн збірник ЧНУ імені Юрія Федьковича, факультету іноземних мов, кафедри англійської мови*. 2025. № 6. с. 199-216.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рівень знань учнів граматичного матеріалу 10 клас (група 1)

№	П.І.Б.	Завдання											Сер. бал
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*	*14*
1	Антіпов Нікіта	9	10	7	10	11	10	9	8	10	10	11	9,5
2	Басараба Михайло	10	11	9	10	10	9	10	10	10	11	10	10

3	Бідаш Аліна	11	9	9	10	11	12	10	9	10	10	10	10,1
4	Бідаш Станіслав	9	10	8	9	9	10	11	12	10	10	10	9,8
5	Буратчук Василь	9	10	9	10	10	11	10	10	10	10	10	9,9
6	Венгренюк Богдан	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
7	Голіней Валентин	10	10	9	10	10	10	10	10	10	11	10	10
8	Диніна Рівгенія-Ліора	9	10	9	10	10	11	9	10	9	10	9	9,6
9	Дмитрук Христина	10	11	9	8	10	9	8	10	11	10	9	9,1

10	Косюк Іван	10	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10	9,9
Середній бал		9,5	9,8	9, 5	9,8	10,1	10	9,6	9,8	9,9	10,3	10,3	9,9

Рівень знань учнів граматичного матеріалу 10 клас(група 2)

№	**П.І.Б.**	**Завдання**											**Сер. бал**
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*	*14*
1	Бабенко Данііл	10	9	9	11	10	10	9	10	10	10	10	9,8

2	Бакало Софія	9	8	9	9	9	10	10	10	9	10	10	9,4
3	Баранов Богдан	10	10	9	8	9	10	10	9	9	10	9	9,4
4	Беримець Олександ-ра	10	10	9	9	10	10	11	10	10	10	10	9,9
5	Горбунова Анастасія	9	8	9	9	9	10	10	10	9	10	10	9,4
6	Гриценко Таїсія	9	10	9	10	10	11	10	9	10	10	10	9,8
7	Докаленко Богдана	10	10	9	9	8	9	9	10	10	11	11	9,6
8	Костюк Віталіна	11	10	9	10	10	11	11	11	10	9	10	10,2

10	Назаров Єгор	10	9	9	10	11	10	10	11	10	10	9	9,9
Середній бал	9,6	9,5	8,9	9,7	9,5	10	9,6	9,6	9,5	9,8	9,6	9,6	9,6

ДОДАТОК Б

Підсистема вправ для формування АГК учнів 10 класів ЗЗСО

Часи дієслів (Tenses)

1. Put the verbs in the correct tense:

○ He meets her every day. (Present Simple) ○ Sam has not finished school yet. (Present Perfect) ○ Listen! Bob is speaking now. (Present Continuous) ○ They always celebrate Mother's Day. (Present Simple) ○ I think they will have a test next week. (Future Simple, prediction)

2. Use the Infinitives in brackets in the necessary tense-form (Present Simple):

○ We meet twice a week. ○ I do not understand your remark. ○ She winds the watch every morning. ○ He often spends his summer vacation at the sea-side.

3. Put the Infinitives in brackets in the necessary tense-form (Past Simple):

○ There was a heavy snow in the night. ○ Yesterday the weather looked nice and I left my umbrella at home. ○ He did not ring up me yesterday.

4. Put the Infinitives in brackets in the Perfect Tense Continuous Tense (Present Perfect Continuous):

○ The teacher has been explaining these rules to the students for 40 minutes.

○ My younger sister has been sleeping for 3 hours. ○ He has been studying at the University for two years. ○ They have been discussing the plan of the work since morning. ○ It has been snowing for 3 hours.

- The doctor has been examining the patients for an hour.
- She has been watching TV since five o'clock.

5. Put the verb into the correct form:
- Please don't make so much noise. I am studying. (Present Continuous)
- It has been raining for two hours. (Present Perfect Continuous)
- How long have you been learning English? (Present Perfect Continuous)
- We have not discussed this question yet but we will have discussed by the time you come. (Present Perfect, Future Perfect, Present Simple/Future time clause)

6. Put the Infinitives in brackets in the necessary tense-form.

Translate into Ukrainian (Future Perfect):

- The students will have read many economic articles by the end of this term.

Пасивний стан (Passive Voice) та Питання

12. Write passive sentences:
- They cancelled all flights because of fog. All flights were cancelled because of fog.
- People don't use this road very often. This road is not used very often.
- Somebody accused me of stealing money. I was accused of stealing money.
- How do people learn languages? How are languages learned?

13. Write questions using the passive. Some are present and some are past:
- Ask about the telephone. (when /invent?) When was the telephone invented?
- Ask about glass. (how/make?) How is glass made?

- Ask about Australia. (when/discover?) When was Australia discovered?
- Ask about silver. (what/use for?) What is silver used for? ○ Ask about television. (when/invent?) When was television invented?

14. Write sentences in the passive:

- He opens the door. – The door is opened by him. ○ She sang a song. – A song was sung by her.
- She pays a lot of money. – A lot of money is paid by her. ○ I draw a picture. – A picture is drawn by me.

15. You have to read a sentence and then write another sentence with the same meaning (Impersonal Passive to Personal Passive):

- It is said that many people are homeless after the floods. Many people are said to be homeless after the floods.
- It is known that the Prime Minister is in favour of the new law. The Prime Minister is known to be in favour of the new law.
- It is reported that two people were seriously injured in the accident. Two people are reported to have been seriously injured in the accident.
- It is said that three men were arrested after the explosion. Three men are said to have been arrested after the explosion.

Умовні речення (Conditional Sentences)

27. Write Yes or No to answer the questions about each sentence (Аналіз значень):

- If John doesn't come to the party, I'll be really upset. Is it possible that John won't come to the party? Yes (First Conditional - real possibility) ○ If my friend became prime minister, he'd give everyone a million dollars. Is it likely that the friend will become prime minister? No (Second Conditional - unlikely/hypothetical) Is it possible that the friend will become prime minister? Yes (Technically possible, but unlikely/hypothetical context)

- If Sue weren't here, I don't know what we'd do. Is Sue here now?

Yes (Second Conditional - contrary to present fact) - Had Linda not gone to college, she might not have started her own

business. Did Linda go to college? Yes (Third Conditional - contrary to past fact)

Did Linda start her own business? Yes (Third Conditional - contrary to past fact)

28. Complete the sentences so that the meaning remains the same (Inversion in Conditionals):

- If her condition should improve, I'll tell you immediately. Should her condition improve, I'll tell you immediately.
- Emily will ask lots of difficult questions if she gets to interview a rock star. Should she get to interview a rock star, Emily will ask lots of difficult questions.
- I wouldn't have become an engineer if I hadn't had such a good Maths teacher at school. Had I not had such a good Maths teacher at school, I wouldn't have become an engineer.

29. Write sentences using Conditionals: - I can't swim, so I'm not going scuba diving with Tom. If I could

swim, I would go scuba diving with Tom. (Second Conditional) - I'm not you, but I think you should read it right now. If I were you,

I would read it right now. (Second Conditional) - She wasn't wearing her new glasses so I didn't notice them. If she had been wearing her new glasses, I would have noticed them. (Third

Conditional) - You didn't wear a fake beard so people knew who you were. If you Непряма мова (Reported Speech)

16. Report these statements in indirect speech (Загальний перехід часів):

- She said, "I am reading." She said that she was reading. - They said, "We are busy." They said that they were busy. -

He said, "I know a better restaurant." He said that he knew a better

restaurant.

- She said, "I woke up early." She said that she had woken up early.
- He said, "I will ring her." He said that he would ring her.

Модальні дієслова (Modal Verbs)

8. Choose the correct form:
- The fire spread through the building quickly but everybody (a) was

able to escape.

- The phone is ringing. It (a) might / (c) could be Jim.
- I've lost one of my gloves. I (b) must have dropped it somewhere.
- Take an umbrella with you when you go out. It (a) may / (b) might rain.
- What was wrong with you? When (b) did you have to go to hospital?

9. Put the modal verbs before the notional ones. Translate the sentences:

- They take their examinations in winter (be). They are to take their examinations in winter.
- We help our friend with Political Economy, as he has missed some lectures and doesn't understand some problems (should). We should help our friend with Political Economy, as he has missed some lectures and doesn't understand some problems.
- The students read some additional material on the subject (have). The

students have to read some additional material on the subject.

10. Перетворіть речення з Active Voice у Passive Voice(Padlet)

1. They built the bridge in 2010.
2. Someone has stolen my phone.
3. The company will publish the report tomorrow.
4. People speak English all over the world.
5. The teacher is checking the homework now.
6. They are repairing the road at the moment.

7. The police arrested the suspect yesterday.
8. They have already finished the project.

Ключі до вправи 1

1. The bridge was built in 2010.
2. My phone has been stolen.
3. The report will be published tomorrow.
4. English is spoken all over the world.
5. The homework is being checked now.
6. The road is being repaired at the moment.
7. The suspect was arrested yesterday.
8. The project has already been finished.

11. Insert the correct Passive Voice form (Padlet)

1. The results _____ (announce) tomorrow morning.
2. The room _____ (clean) every day.
3. New rules _____ (introduce) next year.
4. The film _____ (shoot) in 2020.
5. This book _____ (translate) into many languages.

Ключі

1. will be announced
2. is cleaned
3. will be introduced
4. was shot
5. has been translated

12. Conditionals — оберіть правильний варіант (Google Forms)

1. If water _____, it turns into ice.– freezes – will freeze – froze
2. If she studies hard, she _____ the exam. – will pass – would pass – passed

3. If I _____ you, I would talk to the teacher. – am – were – will be

Ключі

1. freezes
2. will pass
3. were

13. Перефразування (Second Conditional) (Google Forms) Перефразуйте речення:

1. She doesn't have free time, so she can’t travel.
2. They don’t know English, so they can’t work abroad.
3. He isn’t older, so he can’t enter the university.

Ключі

1. If she had free time, she would travel.
2. If they knew English, they would work abroad.
3. If he were older, he would enter the university.

14. Third Conditional — оберіть правильний варіант(Google Forms)

1. If I _____ about the meeting, I would have joined it. – knew – had known – know
2. If she hadn’t missed the bus, she _____ on time. – would arrive – would have arrive– arrived
3. They would have won if they _____ better. – played– had played – would play

Ключі

1. had known
2. would have arrived
3. had played

15. Reported Speech — перетворіть речення

1. She said: “I am studying now.”
2. He told me: “I will call you tomorrow.”

3. They said: “We have finished the project.”

Ключі

1. She said that she was studying then.
2. He told me that he would call me the next day.
3. They said that they had finished the project.
4. She said that she couldn’t come that day.

16.Short Answers (Google Forms)

Дайте короткі письмові відповіді:

1. Write one example of First Conditional:

→ *Ключ: If it rains, we will stay at home.*

2. Write one example of Passive Voice in any tense:

→ *Ключ: The homework is done every evening.*

3. Write one example of Reported Speech:

→ *Ключ: She said that she was tired.*

Мовленнєві вправи

46. Describe the situations reflected in the given pictures.

Рисунок А.2 — Опишіть ситуації, зображені на рисуннках (приклади вправ)

47. Listen to the text, comment on the actions of the actors:

Рисунок А.3 — Мовленнєві вправи (прослухайте текст і виконайте завдання) [42, с. 210-225]

48. Ask your friend to imagine these situations. What would you do if …?

1. (imagine – you meet a celebrity) ……..

2. (imagine – you enter the best university) ……..

3. (imagine – you lost your passport before the exams)……..

49. Complete each sentence with your own idea

1. If you bully someone,……. 2.

If you trust someone, …….

3. If you are a liar,……..

50. Read the problem given below. Choose one of the characters and pretend that you are the teacher/the student/the mother/the headmaster. Think about the problem and try to find the best solution. Start you answers with “If I were the teacher…”/“If I were the student…”/“If I were the mother…”/“If I were the headmaster…”

Can the similar satiation happen in another country? In your school?

ДОДАТОК В

Тести та вікторини для учнів 10 класу ЗЗСО для проходження ІКТ

B.1. PASSIVE VOICE

Тест (Multiple Choice)

1. The film ___ in 2020. a) was release b) is released c) was released ✓
2. The letters ___ every day. a) send b) are sent ✓ c) were sent
3. The cake ___ now.a) is being baked ✓ b) was baked c) baked

Вікторина (Kahoot-style)

Питання: “The project ___ next week.” will finish will be finished ✓ is finishing

Питання: “English ___ in Canada.”

- speaks
- is spoken ✓
- spoken

ІКТ (LearningApps, Google Forms, Quizlet)

LearningApps — «Active or Passive?»

Сортування: They clean the room → Active The room is cleaned → Passive ✓

Google Forms — автоматичний тест

Запитання: The house ___ last year. → was built ✓

Quizlet — Passive Voice Cards write → was written / is written ✓

B.2. CONDITIONALS (0–3)

1. Тест (Multiple Choice)

1. If she studies, she ___ the test. a) pass b) will pass ✓ c) passed
2. If I were you, I ___ that. a) will not dob) would not do ✓ c) do
3. If he had known, he _earlier. a) will come b) came c) would have come ✓

2. Вікторина (Kahoot-style)

Питання:Choose the type: “If it rains, we stay home.” → Zero Conditional ✓

Питання: “If I won the lottery, I would travel.” → Second Conditional ✓

3. ІКТ-блок

LearningApps — «Complete the conditional»

If it snows, we ___ at home. → will stay ✓

Google Forms — тест із логікою

If she ___ earlier, she wouldn't be late. → had left ✓

B.3. REPORTED SPEECH

1. Тест (Multiple Choice)

1. “I am tired,” she said. → She said she ___ tired. a) is b) was ✓ c) were
2. “We will come,” they said. → They said they ___ come. a) will b) would ✓ c) are
3. “I have finished,” Anna said.→ Anna said she ___ finished. a) has b) had ✓ c) was

2. Вікторина (Kahoot-style)

Питання:

“I'm reading,” he said → He said he ___ reading. → was ✓

Питання: Choose correct transformation: “We are late,” she said → She said they were late ✓

3. ІКТ-блок

Quizlet — «Reported Speech Shifts»

“I buy it” → He said he bought it ✓

LearningApps — Matching direct/indirect

“I will help” → She said she would help ✓

Padlet — collaborative rewriting

B.4. PERFECT TENSES

1. Тест (Multiple Choice)

1. By 8 pm, he ___ the report. a) finished b) finishes c) will have finished ✓
2. She ___ the book already. a) had read b) has read ✓ c) read
3. They ___ before we arrived. a) leave b) had left ✓ c) left

2. Вікторина (Kahoot-style)

Питання: Which tense? “She has lived here since 2010.” → Present Perfect ✓

Питання: Choose the correct form: By the time you arrive, I ___ eating. → will have finished ✓

3. ІКТ-блок

Google Forms — Perfect Test

She ___ already ___ the movie. → has seen ✓

LearningApps — Perfect Timeline

Учні розставляють події у хронології.

B.5. MODAL VERBS

1. Тест (Multiple Choice)

1. You ___ wear a helmet. (obligation)a) should b) must ✓ c) might
2. He ___ swim well. a) must b) can ✓ c) may
3. She ___ be at home. (possibility) a) must b) should c) might ✓

2. Вікторина (Kahoot-style)

Питання: “You ___ smoke here.” → mustn’t ✓

Питання: Choose correct modal: He ___ arrive soon (prediction). → may ✓

3. ІКТ-блок

Quizlet — modal meanings must → obligation should → advice may → possibility

Google Forms — auto-test

He ___ leave now. → should ✓

B.6. GERUND & INFINITIVE

1. Тест (Multiple Choice)

1. I enjoy ___ (read). a) to read b) reading ✓
2. She decided ___ (go). a) going b) to go ✓
3. He stopped ___ (smoke). a) to smoke b) smoking ✓

2. Вікторина (Kahoot-style)

Питання: Choose: She agreed ___ help.→ to ✓

Питання: He finished ___ the report. → writing ✓

3. ІКТ-блок

LearningApps — gerund/infinitive sorter

want → to enjoy → ing Quizlet — verb patterns decide → to V enjoy → Ving

B.7. COMPLEX OBJECT

1. Тест (Multiple Choice)

1. I want him ___ (come). a) come b) to come ✓
2. She heard them ___ (sing). a) sing ✓ b) to sing
3. We expect prices ___ (rise). a) rise b) to rise ✓

2. Вікторина (Kahoot-style)

Питання: Choose the correct form: I saw her ___ the room. → enter ✓

Питання: ЬНe made me ___ early. → leave ✓

3. ІКТ-блок

LearningApps — build the sentence hear / him / play → I heard him play ✓

Quizlet — pattern cards want + object + to V

ДОДАТОК Г

Focus 3 (Second Edition) BBC

GRAMMAR 2.2

Narrative tenses

I can describe a past event using the Past Simple, Perfect and Continuous.

1 **Read *Running Wild*. Answer the questions.**

1 Had Chris Stewart run in Africa before?
2 Why wasn't he running very fast?
3 Why did a local runner overtake him at high speed?

RUNNING WILD

Chris Stewart and two other British athletes were competing in a 20-kilometre race in Kenya. They hadn't competed in Africa before, but Chris believed that it was important to save energy on a long-distance race so he wasn't running very fast. After three kilometres, he was leading when suddenly, a local runner overtook him at high speed. He knew his rival would get tired later in the race so he didn't speed up – but then he looked round and saw that a large rhinoceros had crashed through the trees next to the road and it was chasing after them …

2 **Look at the verb phrases in blue in the text. Put them in the correct category below.**

- **Past Simple:** *Chris believed*
- **Past Continuous:** *athletes were competing*
- **Past Perfect:** *They hadn't competed*

3 **Read the GRAMMAR FOCUS and complete it with the name of the appropriate tense.**

GRAMMAR FOCUS

Narrative tenses

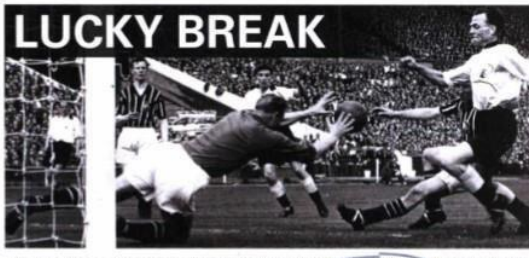
- You use the [1] *Past Continuous* to set the scene.
  … athletes were competing in a 20-kilometre race in Kenya.
- You use the [2] _____ to describe the main events of a story.
  He didn't speed up – but then he looked round and saw …
- You often use the **Past Continuous** with the **Past Simple** – usually when a short action (Past Simple) interrupted a longer unfinished action (Past Continuous).
  He was leading when suddenly, a local runner overtook him.
- You use the [3] _____ to make it clear that one past action happened before another past action.
  He saw that a large rhinoceros had crashed through the trees.

4 **Choose the best ending for each sentence. Compare with a partner.**

1 Tom couldn't play because
  a he had forgotten his trainers.
  b he forgot his trainers.
2 Jeff broke his leg when
  a he skied. **b** he was skiing.
3 The referee blew his whistle and
  a the game started. **b** the game was starting.
4 Sue and Jenny were excited because
  a they hadn't been to a football match before.
  b they didn't go to a football match before.
5 It was snowing when
  a the marathon had begun. **b** the marathon began.
6 Paula was leading the cycle race when
  a she fell off her bike. **b** she had fallen off her bike.

5 1.22 **Read *Lucky Break* and choose the correct verb form. Then listen and check.**

LUCKY BREAK

In 1956, goalkeeper Bert Trautmann [1] *was playing / had played* for Manchester City in his first FA Cup final when he [2] *dived / was diving* for the ball in the 75th minute. He [3] *was knowing / knew* that he [4] *hurt / had hurt* himself but he [5] *was carrying on / carried on* playing. He [6] *helped / had helped* his team to beat Birmingham City 3–1. He then [7] *had gone / went* to hospital where the doctors couldn't believe he [8] *had been / was* still alive. He [9] *was breaking / had broken* his neck!

6 **Write questions about *Lucky Break* using the correct tense.**

1 Who / win / the 1956 FA Cup final and what / be / the score?
  Who won the 1956 FA Cup final and what was the score?
2 Trautmann / ever play / in an FA Cup final before?
3 What position / Trautmann / play / when he got injured?
4 How / Trautmann / hurt himself?
5 Trautmann / stay / on the pitch for the whole game?
6 Why / doctors / think / Trautmann was lucky?

7 SPEAKING **Ask and answer the questions in Exercise 6.**

8 SPEAKING **You are going to tell your partner a story. Choose option A or option B. Think about what to say and how to say it. Then tell the story.**

Option A: Think of an exciting sports event you've seen or an exciting game you've played in.
Option B: Choose one of the true stories in this lesson. Close your book.

I'll never forget the time I scored the winning goal for our school team. We were playing in the final of …

Grammar page 135

REFERENCE AND PRACTICE

2.2 Narrative tenses

We use the **Past Continuous**:

- to describe a background scene in a story or in a description of a main event:
  *On the day of the match, it **was raining** and the fans **were getting** wet.*
- to talk about an action that was in progress when another action took place (for the shorter action, which happened while the longer one was in progress, we use the Past Simple):
  *I **was riding** my bike when a policeman **stopped** me.*
- to talk about actions in progress at the same time:
  *While Ann **was doing** some experiments, Terry **was taking** some measurements.*

We use the **Past Simple** for a series of actions that happened one after the other:

*Julia **got up** and **put on** her trainers.*

We use the **Past Perfect** to talk about an action that happened before another action in the past (for the action that came second, we use the Past Simple):

*In the taxi I realised that I **had left** the ticket at home.*

1 Complete the sentences with the correct form of the words in brackets. Use the Past Simple or the Past Continuous.

1 John _____ (walk) towards the stadium when he _____ (hear) some supporters singing.
2 The play _____ (end) and everyone _____ (leave) the theatre.
3 _____ (Sue/work) at the restaurant when she _____ (meet) Frank?
4 We _____ (cross) Green Street when we _____ (see) a bank robbery.
5 While I _____ (watch) tennis on TV, my sisters _____ (play) a video game.
6 What _____ (you/do) when I _____ (call) you last night?

2 Complete the second sentence so that it has a similar meaning as the first. Use the words in capitals and the Past Simple or the Past Perfect.

1 I saw Lionel Messi in the street. Nobody believed it. **THAT**
Nobody believed _____ .
2 The match started. Then I got back home. **WHEN**
The match _____ .
3 Jack's team didn't train enough. They lost the match. **BECAUSE**
Jack's team _____ .
4 Ann looked at her watch. She realised she was late for the meeting. **AND**
Ann _____ .
5 Andrew didn't lock his car. Somebody stole it. **BECAUSE**
Somebody _____ .
6 The film finished. Then Mark switched the TV on. **ALREADY**
When Mark _____ .

3 Choose the correct option, A, B or C.

1 Sarah ___ in the park when she met her neighbour.
A jogged **B** had jogged **C** was jogging
2 Tim ___ at 7:30, had breakfast and went to the pool.
A got up **B** had got up **C** was getting up
3 We were cycling in the forest while Tom ___ in the lake.
A swam **B** was swimming **C** had swum
4 Adam didn't go horse-riding because he ___ his riding boots.
A was forgetting **B** had forgotten **C** forgot
5 She didn't believe that I ___ volleyball before.
A had never played **B** was never playing **C** never played
6 When we ___ at the court, the match had already finished.
A arrived **B** had arrived **C** were arriving
7 Kim ___ her skating boots and stepped onto the ice rink.
A was putting on **B** put on **C** had put on
8 Mark ____ injured while he was overtaking his rivals.
A was getting **B** had got **C** got
9 Nina realised she ____ her mobile at home when she was already on the bus.
A left **B** had left **C** has left
10 We ____ in a restaurant when we heard about the accident.
A were eating **B** ate **C** had eaten

4 Complete the conversations with the correct form of the verbs in brackets. Use the Past Simple, the Past Continuous or the Past Perfect.

1 **A:** What _____ (you/do) when they _____ (announce) the results?
B: I _____ (just/take) a shower and I _____ (relax) in my room.
2 **A:** When _____ (you/realise) you _____ (leave) your goggles at home?
B: Well, just as _____ (I/stand) at the top of the slope, with my skis on.
3 **A:** Why _____ (Nick/not work out) yesterday?
B: He _____ (promise) his daughter he would play with her, I think.
4 **A:** What _____ (you/do) at the sports camp?
B: Every day we _____ (get up) early, then we _____ (go) to the gym and then we _____ (play) basketball.
5 **A:** So, how _____ (be) your holiday?
B: OK. A bit boring really. We just _____ (go) to the beach every day. Earlier, I _____ (hope) we would do something exciting, but my family only _____ (want) to sunbathe.
6 **A:** Can you tell me what you _____ (do) in your last job?
B: Of course. I _____ (work) as an assistant in marketing, which _____ (be) a big difference for me. Before that I _____ (work) in the call centre.

VIDEO 6.6

2.2 GRAMMAR

Past Perfect Simple and Continuous

I can talk about a past action or situation that took place before another past action or situation.

1 Read the story. Why did Amelie and Steve wait seventeen years to get married?

It was meant to be

Amelie was studying English in the UK when she met Steve. It was love at first sight and they spent a wonderful summer together. Amelie returned to France after her course finished. They tried to 4 keep a long-distance relationship going, but they drifted apart.

A few years later, Steve wrote to Amelie, but Amelie's mother put the letter on the mantelpiece, forgot to tell Amelie, and it slipped down the back of the fireplace. Many years later, a builder was removing the fireplace when he found the letter. It had been there for ten years. 3

During that time, Amelie had remained single and had never forgotten the love of her life. Meanwhile, Steve had been working 2 in a factory in his home town. He had been thinking about Amelie too, but he assumed she had got married to somebody else. 1

When she finally read the letter, Amelie was too nervous to call as so much time had passed. But she finally plucked up courage and they arranged to meet.

They got married seventeen years after they had first met.

2 Read the GRAMMAR FOCUS. Match the underlined examples in the story in Exercise 1 with rules 1–4.

GRAMMAR FOCUS 6.6

Past Perfect Simple and Continuous

You use the **Past Perfect** to make it clear that an activity took place before the main events in a story.

1 You use the **Past Perfect Simple** to describe a completed action.
2 You use the **Past Perfect Continuous** to describe an activity in progress.
3 You use the **Past Perfect Simple** (NOT ~~Continuous~~) with state verbs (*be, have, know,* etc.).
4 You don't have to use the **Past Perfect** if a time expression (i.e. *before* or *after*) makes the order of events clear.

3 Find other examples of the Past Perfect in the story and discuss why the simple or continuous forms have been used.

4 Choose the correct option.

1 Amelie didn't know that Steve wrote / had written to her.
2 Steve didn't know that Amelie had never received / had never been receiving his letter.
3 Steve thought Amelie had got / got married to somebody else.
4 Amelie found the letter and realised it was lying / had been lying behind the fireplace for ten years.
5 Amelie was nervous about calling Steve because they hadn't seen / didn't see each other for a long time.

5 USE OF ENGLISH Complete the sentences with the correct form of the words in brackets. Make any changes necessary, but do not change the order of the words.

1 The roads were wet this morning. *It had been raining* (it/rain) all night.
2 Yesterday I was tired. I _____ (not/sleep) well the previous night.
3 I went to the doctor last week because I _____ (not/feel) well.
4 I _____ (have/same/phone) for ages so I got a new one last month.
5 I didn't understand yesterday's homework because I _____ (not/listen/teacher) in class.
6 By the time I arrived, _____ _____ (lesson/already/start).

6 Are any sentences in Exercise 5 true for you? Write three of your own sentences using Past Perfect forms.

7 Complete the story with the Past Perfect Simple or Continuous form of the verbs in the box. Why did Eric and Vilma wait forty years to get married?

grow hear know live make meet move search see work

Eric and Vilma 40 YEARS ON

Vilma was my wife's best friend. They [1] *had known* each other since childhood. When Vilma moved away we lost touch, but she [2] _____ a big impression on me. So when my wife and I separated, I decided to ask my friends if anyone [3] _____ from her, but no one had. Vilma was a very compassionate person so I imagined that she [4] _____ to Tibet and [5] _____ for a charity for a few years. Finally, my niece called to say she [6] _____ Vilma's profile on Facebook. I rang her and found that she [7] _____ in Paris, so I [8] _____ in the wrong place! We met up and when we saw one another it was magical. We [9] _____ older, but that didn't matter. She was widowed and didn't have children. I proposed immediately. Forty years after we [10] _____ for the first time, we got married.

8 Write questions about the story from the prompts. Then answer the questions.

1 How long / Eric's ex-wife / know / Vilma?
How long had Eric's ex-wife known Vilma?
2 any of Eric's friends / hear / from Vilma / after she / move away?
3 Why / Eric / think / Vilma / move / to Tibet?
4 Where / Vilma / live / since Eric / lose touch / with her?
5 Vilma / have / any children / with her late husband?

Grammar page 151